

Recommendation of the Committee of Ministers to member States on protecting youth civil society and young people, and supporting their participation in democratic processes

Recommandation du Comité des Ministres aux États membres sur la protection de la société civile de la jeunesse et des jeunes, et le soutien à leur participation aux processus démocratiques

Ministrų komiteto rekomendacija valstybėms narėms dėl jaunimo pilietinės visuomenės, jaunimo apsaugos ir jų dalyvavimo demokratišiose procesuose remimo

*Source - Council of Europe March 2022, original English and French versions
© Council of Europe May 2024, Lithuanian translation*

*Source - Conseil de l'Europe mars 2022, versions originales en anglais et français
© Conseil de l'Europe mai 2024, Traduction en lituanien*

Ministrų komiteto rekomendacija CM/Rec(2022)6 valstybėms narėms dėl jaunimo pilietinės visuomenės, jaunimo apsaugos ir jų dalyvavimo demokratinuose procesuose rėmimo

(Priimta 2022 m. kovo 17 d. Ministrų komiteto 1429-ajame ministrų pavaduotojų susitikime)

Preambulė

Ministrų komitetas pagal Europos Tarybos statuto 15 straipsnio *b punktą*,

atsižvelgdamas į tai, kad Europos Tarybos tikslas - siekti didesnės jos narių vienybės, kad būtų apsaugoti ir įgyvendinti idealai ir principai, kurie yra bendras jų paveldas, ir skatinama jų ekonominė ir socialinė pažanga;

atsižvelgdamas į tai, kad Europos Tarybos valstybės narės įsipareigojo užtikrinti Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (ETS Nr. 5, toliau - Konvencija) įtvirtintas teises ir laisves kiekvienam jų jurisdikcijai priklausančiam asmeniui, ir primindamas jų įsipareigojimą susilaikyti nuo žmogaus teisių pažeidimų;

atsižvelgdamas į Europos Socialinę chartiją (priimtą 1961 m., ETS Nr. 35, vėliau iš dalies pakeistą ir papildytą papildomais protokolais ETS Nr. 128 (1988 m.), 142 (1991 m.) ir 158 (1995 m.) bei peržiūrėtą 1996 m., ETS Nr. 163), kaip ją taiko ir aiškina Europos socialinių teisių komitetas;

atsižvelgdamas į tai, kad pilietinės visuomenės organizacijų, išreiškiančių įvairias nuomones ir interesus, egzistavimas yra Konvencijos 11 straipsnyje įtvirtintos teisės į asociacijų laisvę ir valstybių narių įsipareigojimo laikytis demokratinio pliuralizmo principų bei žmogaus teisių ir teisinės valstybės principų išraiška;

prisimindamas rekomendaciją CM/Rec (2018)11 dėl poreikio stiprinti ir skatinti pilietinės visuomenės erdvės apsaugą, kur Ministrų komitetas išreiškė „didelį susirūpinimą dėl mažėjančios pilietinės visuomenės erdvės, kurią, *be kita ko*, lemia pastaruoju metu valstybių narių priimti ribojantys įstatymai, politikos kryptys ir taupymo priemonės“;

atsižvelgdamas į Ministrų komiteto 129-osios sesijos (2019 m. gegužės 17 d., Helsinkis) sprendimus, išdėstytus dokumente „Bendra atsakomybė už demokratinį saugumą Europoje - poreikis stiprinti pilietinės visuomenės erdvės Europoje apsaugą ir skatinimą“, ir į Europos Tarybos 70-ųjų metinių progą Ministrų komiteto priimtą deklaraciją, kurioje pasirašiusios šalys pripažino „svarbų pilietinės visuomenės vaidmenį“ ir įsipareigojo „palaikyti prasmingą ir skaidrų dialogą su pilietine visuomene visais lygmenimis“;

atsižvelgdamas į Europos Tarybos generalinio sekretoriaus priemonių rinkinį valstybėms narėms, paskelbtą per Covid19 - sveikatos sistemos krizę, kuriame pažymima, kad išimtinės priemonės, kurias valstybės narės patvirtina krizės metu, neturėtų pakenkti ilgalaikiam interesui apsaugoti Europos Tarybos pamatinės vertybes - demokratiją, teisinę valstybę ir žmogaus teises;¹

¹ Demokratijos, teisinės valstybės ir žmogaus teisių laikymasis Covid-19 sanitarinės krizės kontekste, krizė - priemonių rinkinys valstybėms narėms“, informacinis dokumentas SG/Inf(2020)11.

prisimindamas rezoliuciją CM/Res(2020)2 dėl Europos Tarybos jaunimo sektoriaus strategijos iki 2030 m., ypač prioritetą „atgaivinti pliuralistinę demokratiją, ypatingą dėmesį skiriant: jaunimo pilietinės visuomenės gebėjimų stiprinti dalyvaujamąją demokratiją ir demokratinį pilietiškumą savo narių gretose ir ne tik didinimui“;

atsižvelgdamas, kad valstybėms narėms gali būti taikomi esami principai, išdėstyti atitinkamose Ministrų komiteto rekomendacijose, visų pirma: Rekomendacijose CM/Rec(2017)4 dėl darbo su jaunimu; CM/Rec(2016)7 dėl jaunimo galimybių naudotis teisėmis; CM/Rec(2015)3 dėl jaunimo iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų galimybių naudotis socialinėmis teisėmis; CM/Rec(2012)2 dėl vaikų ir jaunimo iki 18 metų dalyvavimo; CM/Rec(2010)8 dėl jaunimo informavimo; CM/Rec(2010)7 dėl Europos Tarybos chartijos dėl demokratinio pilietiškumo švietimo ir švietimo žmogaus teisių srityje; CM/Rec(2007)14 dėl nevyriausybinių organizacijų teisinio statuso Europoje; Rec(2006)1 dėl nacionalinių jaunimo tarybų vaidmens formuojant jaunimo politiką; ir Rec(2004)13 dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regionų gyvenime;

atsižvelgdamas į atitinkamas Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rekomendacijas:

- Parlamentinės Asamblėjos rekomendacija 2134 (2018) „Nauji NVO veiklos apribojimai Europos Tarybos valstybėse narėse“, taip pat Ministrų komiteto priimtas atsakymas į šią rekomendaciją;
- Parlamentinės Asamblėjos rekomendacija 2086 (2016) „Kaip užkirsti kelią netinkamiems NVO veiklos apribojimams Europoje?“ ir Ministrų komiteto priimtas atsakymas į šią rekomendaciją; .
- Parlamentinės Asamblėjos rekomendacija 2085 (2016) „Žmogaus teisių gynėjų apsaugos ir vaidmens stiprinimas Europos Tarybos valstybėse narėse“, taip pat Ministrų komiteto priimtas atsakymas į šią rekomendaciją;
- Parlamentinės Asamblėjos 2015 m. rekomendacija (2013) „Jaunimo galimybės naudotis pagrindinėmis teisėmis“ ir Ministrų komiteto priimtas atsakymas į šią rekomendaciją;

Primindamas Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžios institucijų kongreso rekomendaciją Nr. 128 (2003) dėl peržiūrėtos Europos chartijos dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regionų gyvenime ir joje pabrėžiamą „realų ir veiksmingą“ arba prasmingą jaunimo dalyvavimą, o ne tik jo „įtraukimą į konsultacines institucijas be realios galimybės dalyvauti priimant sprendimus“, taip pat Ministrų komiteto atsakymą į šią rekomendaciją;

primindamas 2019 m. Europos komisijos „Demokratija per teisę“ (Venecijos komisija) 118-ojoje plenarinėje sesijoje priimtą ataskaitą dėl asociacijų finansavimo;

primindamas Europos komisijos „Demokratija per teisę“ (Venecijos komisija) ir Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos Demokratinė institucijų ir žmogaus teisių biuro (ESBO/ODIHR) bendras gaires dėl asociacijų laisvės;

primindamas Europos Tarybos gaires dėl piliečių dalyvavimo priimant politinius sprendimus;

įsitikinęs, kad jaunimas ir jaunimo pilietinė visuomenė labai prisideda prie demokratijos ir žmogaus teisių plėtojimo ir įgyvendinimo bei demokratinė institucijų veikimo;

tvirtai tikėdamas, kad bet kurios demokratinės visuomenės tvarumas, *be kita ko, priklauso nuo jos jaunimo kūrybiškumo, dinamiškumo, socialinio įsipareigojimo ir kompetencijos;*

pripažindamas, kad jaunimo pilietinė visuomenė yra labai svarbi visų jaunų žmonių demokratinės socializacijos platforma, suteikianti galimybę ugdyti pilietinį sąmoningumą, o tai skatina jaunos žmones tapti aktyviais piliečiais ir ugdo jų pilietinio dalyvavimo kompetenciją bei gebėjimą kovoti su neteisybe;

pripažindamas, kad siekiant kurti demokratiškesnes, taikesnes ir įtraukesnes visuomenes svarbu, kad jaunimas iš tiesų ir prasmingai dalyvautų demokratiame gyvenime, visų pirma, per jaunimo pilietinę visuomenę, taigi svarbu suteikti jaunimui galimybių tapti pokyčių iniciatoriais;

pabrėždamas Europos Tarybos jaunimo sektoriaus bendro valdymo sistemos svarbą kaip prasmingą jaunimo dalyvavimo pavyzdį;

pripažindamas, kad jaunimo aktyvų pilietiškumą skatina vis daugiau klausimų, kurie pasireiškia vis įvairesnėmis formomis ir būdais, kurie gali būti platesni nei tradicinės dalyvavimo politikoje formos;

pripažindamas, kad jaunimas ir jaunimo pilietinė visuomenė yra ypač pažeidžiami daugelio neigiamų tendencijų, kurios yra būdingos demokratijos atsilikimui ir keliančių didelį pavojų mūsų demokratijoms, įskaitant kibernetines grėsmes, dezinformacijos sklaidą ir poveikį;

pripažindamas, kad jaunimui ir jaunimo pilietinei visuomenei reikia tvarios, saugios ir palankios aplinkos, kurioje būtų gerbiamas kiekvieno asmens privatus gyvenimas ir sudaromos palankesnės sąlygos įsitraukti ir aktyviai dalyvauti iniciatyvose, kuriomis siekiama atgaivinti pliuralistinę demokratiją;

atsižvelgdamas į tai, kad netrukdomos ir visapusiškos galimybės visiems jauniems žmonėms naudotis teisėmis, įskaitant saviraiškos, susirinkimų ir asociacijų laisvę, yra esminis žmogaus teisių, demokratijos ir teisinės valstybės elementas, tačiau labai susirūpinusios dėl to, kad ribojantys įstatymai ir kitos priemonės, ribojančios pilietinės visuomenės veiklą, gali lemti šių teisių silpnėjimą,

rekomenduoja valstybių narių vyriausybėms:

1. skatinti ir taikyti šios rekomendacijos priede siūlomas priemones, kuriomis siekiama nustatyti ir šalinti jaunimo pilietinei visuomenei kylančias grėsmes ir užtikrinti, kad visi jaunuoliai ir jaunimo pilietinė visuomenė galėtų prasmingai dalyvauti demokratiniuose politiniuose procesuose;
2. įgyvendinant šias priemones tinkamai atsižvelgti į konkrečius visų jaunų žmonių, įskaitant nepakankamai atstovaujамų ir marginalizuotų grupių jaunuolius, poreikius ir situaciją, taip pat į konkrečių grupių nedalyvavimo priežastis;
3. skatinti šias priemones, peržiūrėti jų įgyvendinimo pažangą ir dalytis ja, į šį procesą įtraukiant jaunimo pilietinę visuomenę ir jaunimą;
4. išversti ir plačiai išplatinti šią rekomendaciją ir jos priedą (įskaitant jaunimui prieinamomis, ir jam pritaikytomis formomis) visame jaunimo sektoriuje ir atitinkamoms nacionalinėms, regioninėms ir vietos valdžios institucijoms, specialistams ir kitiems pagrindiniams suinteresuotiesiems subjektams, visų pirma tiems, kurie dirba jaunimui ir jaunimo pilietinei visuomenei, dirba su jaunimu ir jaunimo pilietine visuomene;
5. praėjus penkeriems metams nuo šios rekomendacijos priėmimo, Ministrų komitete peržiūrėti, kaip valstybės narės ją įgyvendina.

Rekomendacijos CM/Rec(2022)6 priedas

Taikymo sritis ir tikslas

1. Rekomendacija siekiama spręsti problemas, su kuriomis susiduria jaunimas ir jaunimo pilietinė visuomenė, siekdami prasmingo ir tikro dalyvavimo viešajame gyvenime, organizacinio tvarumo ir naudojimosi pagrindinėmis žmogaus teisėmis, ir pašalinti visas kliūtis, trukdančias siekti šių tikslų.

2. Rekomendacija siekiama paskatinti valstybes nares:

- užtikrinti, kad visi jaunuoliai, įskaitant marginalizuotų ir nepakankamai atstovaujамų grupių jaunuolius, galėtų visapusiškai naudotis žmogaus, socialinėmis, pilietinėmis ir politinėmis teisėmis pagal nacionalinę ir tarptautinę teisę, nustatant ir šalinant kliūtis bei sudarant sąlygas jaunuoliams naudotis šiomis teisėmis, taip pat ir skaitmeninėje erdvėje, bet ja neapsiribojant;

- plėsti ir saugoti jaunimo pilietinę erdvę kaip indėlį į klestinčią demokratinę visuomenę trumpuoju ir ilguoju laikotarpiams;

- įgalinti visus jaunus žmones ir jaunimo pilietinę visuomenę prisidėti prie visuomenės formavimo, be kita ko, sukuriant tvarią ir palankią aplinką kokybiškam darbui su jaunimu, skatinant kritišką jaunimo pilietiškumą, užtikrinant prasmingą jaunimo dalyvavimą, teikiant paramą organizacijų vystymuisi ir užtikrinant galimybę gauti finansavimą;
 - įgyvendinti lyčių lygybės principą ir pripažinti įvairovę suteikiant jaunoms moterims ir vyrams galimybes dalyvauti socialiniame, politiniame ir kultūriniame gyvenime apskritai ir ypač užimti vadovaujančias pareigas;
 - rengti ir įgyvendinti atviros vyriausybės strategijas ir iniciatyvas, kurios atsižvelgtų į jaunimo poreikius ir būtų grindžiamos skaidrumo, sąžiningumo, atskaitomybės ir suinteresuotųjų šalių dalyvavimo principais;
 - nustatyti politikos kryptis ir priemones, grindžiamas patikima informacija, išsamiais žiniomis ir moksliniais tyrimais, atliktais atlikus nešališką, skaidrų, įtraukų ir dalyvaujamąjį jaunimo pilietinės visuomenės būklės vertinimą;
 - stiprinti savo įsipareigojimą užtikrinti prasmingą ir struktūrinį jaunimo dalyvavimą demokratiname gyvenime, kad bendradarbiavimas ir konsultacijos su jaunimu ir jo organizacijomis taptų neatsiejama teisėkūros procesų ir politikos formavimo dalimi, ir pereiti prie daugiasektorinio požiūrio į prasmingą jaunimo dalyvavimą, įtraukti jį į demokratija pagrįstą patirtį ir leisti jam formuoti politikos kryptis nuo ankstyviausių jų kūrimo etapų, pasitelkiant naujoviškas, įtraukias ir įvairias priemones, remiantis geriausia praktika ir įtraukiant virtualius metodus.
3. Amžiaus, kuriam taikomi terminai „jauni žmonės“ arba „jaunimas“, apibrėžimas turėtų atspindėti kiekvienos valstybės narės teisinę ir konstitucinę sistemą.

Principai

4. Rekomendacija grindžiama galiojančiais principais, įtvirtintais preambulėje nurodytuose dokumentuose, taip pat tuo, kad specialiai pritaikyta parama yra svarbus veiksnys siekiant remti jaunimą ir jaunimo pilietinę visuomenę, kad jie galėtų prisidėti prie pliuralistinės demokratijos atgaivinimo ir taikios bei įtraukios visuomenės kūrimo Europoje.

Priemonės

5. Šiomis priemonėmis siekiama toliau kurti palankią ir saugią aplinką, kurioje jaunimas galėtų steigti jaunimo pilietinės visuomenės organizacijas, prisijungti prie jų ir joms vadovauti, taip pat skatinti ir remti darbą su jaunimu, neformalųjį ugdymą ir daugiasektorinį bendradarbiavimą, taip skatinant aktyvų jaunimo pilietiškumą.

Sukurti palankią ir saugią aplinką tvariai jaunimo pilietinei visuomenei

Valstybės narės turėtų:

- peržiūrėti savo teisinę sistemą ir prireikus ją atnaujinti, kad būtų užtikrinta aplinka, leidžianti kurti stiprią ir nepriklausomą jaunimo pilietinę visuomenę, kuri galėtų laisvai veikti;
- bendradarbiaujant su jaunimo pilietine visuomene analizuoti pažangą, padarytą kuriant būtinas sąlygas tvariam palankios aplinkos kūrimui, naudojant esamas priemones arba, jei reikia, nustatant naujus rodiklius ir metodus atitinkamiems duomenims ir informacijai rinkti;
- skatinti nepriklausomus, mokslu pagrįstus, patikimus nacionalinius ir Europos jaunimo srities mokslinius tyrimus ir dalytis atvirojo kodo duomenimis jiems remti;
- valstybėms narėms dalytis gerąja patirtimi, kaip sudaryti sąlygas jaunimo pilietinei visuomenei ir ją plėsti, ir siekti sinergijos su kitomis Europos mastu veikiančiomis mainų priemonėmis;

- pašalinti grėsmes jaunimo pilietinės visuomenės veiklai, susijusiai su bendru gyvenimu taikioje ir įtraukioje visuomenėje ir pagrindinių Europos Tarybos vertybių - žmogaus teisių, demokratijos ir teisinės valstybės - puoselėjimu, siekiant apsaugoti pliuralistinę demokratiją;
- atitinkamais atvejais ir pagal atitinkamas nacionalines teises sistemas priimti paprastas, lanksčias ir plačiai prieinamas jaunimo pilietinės visuomenės viešojo finansavimo ir ataskaitų teikimo sistemas;
- pašalinti nepagrįstą teisinę ir administracinę našlą ar kliūtis jaunimo pilietinei visuomenei gauti finansavimą iš privačių ir tarptautinių paramos teikėjų ir sukurti nacionalines finansines sistemas, skirtas veiklai, kuria siekiama skatinti ir stiprinti Europos Tarybos vertybes, pagal Rekomendaciją CM/Rec(2018)11 ir pagal nacionalinius teisės aktus;
- užtikrinti tinkamą paramą kokybiškam darbui su jaunimu, įskaitant jo skaitmeninį aspektą, kuris skatina kritišką jaunimo pilietiškumą ir įgalina įvairios kilmės jaunuolius, įskaitant tuos, kurie priklauso marginalizuotoms ir nepakankamai atstovaujamos grupėms, spręsti problemas, su kuriomis susiduria jaunimas ir jaunimo pilietinė visuomenė, naudodamiesi savo teisėmis ir kurdami demokratinę bei teisingą Europą;
- stengtis kiek įmanoma labiau palaikyti ir remti jaunimo pilietinei visuomenei palankią aplinką krizės metu.

Jaunimo dalyvavimo demokratiname gyvenime stiprinimas

Valstybės narės turėtų:

- remti aktyvaus jaunimo pilietiškumo ugdymą ir investuoti į jaunų žmonių demokratinės kultūros gebėjimų ugdymą bei jų pasitikėjimą demokratinėmis institucijomis;
- užtikrinti, kad visų lygių - nacionalinio, regioninio ir vietos - valdžios institucijos turėtų įgaliojimus, gebėjimus ir priemones konsultuotis su visais jaunais žmonėmis ir aktyviai juos įtraukti į politikos formavimą ir sprendimų priėmimą, be kita ko, taikant ne tik tradicinius, bet ir naujus, naujoviškus ir eksperimentinius metodus, ir kad jos stebėtų, kaip įgyvendinamos parengtos politikos kryptys, teisės aktai ir sprendimai;
- suteikti visiems jaunuoliams tinkamą prieigą prie bendravimo su valdžios institucijomis priemonių, įskaitant skaitmenines priemones, užtikrinant, kad jos būtų prieinamos mažumų kalbomis ir pasiekiamos jauniems migrantams ir pabėgėliams, taip pat neįgaliems jaunuoliams, kad būtų išvengta esamos nelygybės didinimo ar naujos nelygybės tarp skirtingos kilmės jaunuolių atsiradimo;
- sudaryti palankesnes sąlygas visiems jaunuoliams ir jaunimo pilietinei visuomenei, įskaitant kaimo ir atokiose vietovėse gyvenančius jaunuolius, naudotis skaitmeninėmis priemonėmis ir interneto ryšiu, kad būtų skatinamos lygios galimybės naudotis skaitmeninėmis priemonėmis ir geresnė gyvenimo kokybė žmogiškojo, kultūrinio, socialinio, politinio ir ekonominio vystymosi kontekste;
- bendradarbiauti su jaunimu ir jaunimo pilietine visuomene siekiant nustatyti ir šalinti sistemines ir nenumatytas kliūtis, trukdančias ar ribojančias prasmingą jaunimo dalyvavimą;
- sudaryti sąlygas visiems jaunuoliams įgyti demokratinį gebėjimų, būtinų aktyviai ir atsakingai dalyvauti demokratinėje visuomenėje, remiant kokybišką švietimą visiems, darbą su jaunimu, neformalų švietimą ir bendradarbiavimą su formaliojo švietimo sektoriumi, kad būtų ugdomas aktyvus pilietiškumas, dalyvavimas ir socialinė įtrauktis, užtikrinant, kad visi jaunuoliai, ypač tie, kuriems gresia pavojus ir kurie yra atskirti nuo visuomenės, turėtų galimybę naudotis skaitmeniniu ir žiniasklaidos priemonių naudojimo raštingumu ir demokratinio švietimu;
- užtikrinti, kad su jaunimo politika susijusiems valstybės pareigūnams visais valdymo lygmenimis būtų suteikti atitinkami įgūdžiai bendrauti su jaunimu;
- sukurti dalyvavimui skirtas erdves arba atgaivinti esamas (įskaitant formaliojo švietimo erdves), kuriose jaunimas galėtų išbandyti, patirti, apmąstyti ir mokytis demokratijos ir dalyvavimo teorijų, vadovaujantis Rekomendacijos CM/Rec(2010)7 dvasia;

- atsižvelgti į jaunimo balsą ir nuomonę politiniuose procesuose, tuo pat metu gerbiant nuomonių įvairovę;
- pradėti atvirą ir struktūruotą dialogą su jaunimu ir jaunimo pilietine visuomene ir sudaryti būtinas sąlygas kuo platesniam jaunimo dalyvavimui politiniame gyvenime, pavyzdžiui, apsvaustant galimybę sumažinti amžiaus apribojimus teisei balsuoti, arba skatinti naujas skaitmeninio dalyvavimo formas;
- skatinti jaunimo dialogą ir (arba) bendro valdymo modelius ir prirėikus juos diegti į vietos, regionines ir nacionalines politines sistemas;
- laikytis strateginio požiūrio į konsultacijas ir bendradarbiavimą su jaunimu ir jaunimo pilietine visuomene įvairiuose sektoriuose, kuriant daugiasektorines jaunimo dalyvavimo demokratiname gyvenime strategijas;
- užtikrinti, kad esamos ir būsimos viešų konsultacijų platformos ir procesai būtų prieinami jaunimui visais lygmenimis, bendradarbiaujant su jais, sudarant sąlygas išreikšti įvairias nuomones visais klausimais, įskaitant jaunimo politiką; nustatyti jaunimo naudojamas skaitmenines platformas ir susieti jas su tradiciniais viešaisiais politikos formavimo forumais;
- diegiant ir plėtojant e. valdžią sukurti tiesioginius valstybės pareigūnų ir jaunimo bei jaunimo pilietinės visuomenės ryšių kanalus.

Jaunimo teisių užtikrinimas

Valstybės narės turėtų:

- atsižvelgdamos į Konvencijoje įtvirtintas teises, saugoti ir skatinti visų jaunų žmonių teisę į asociacijų ir (taikių) susirinkimų laisvę (11 straipsnis), saviraiškos laisvę, įskaitant teisę atstovauti pliuralistinėms ir marginalizuotoms pažiūroms ir kritiškai įtraukti jaunus piliečius įvairiais klausimais, ir informaciją (10 straipsnis); ir visų jaunuolių teisę į privatų gyvenimą (8 straipsnis) ir panaikinti kliūtis jaunimui naudotis pilietinėmis ir politinėmis teisėmis, be kita ko, užtikrinant, kad būtų gerbiamos jų socialinės teisės;
- ginti jaunimo teises dalyvauti jaunimo interesų palaikymo veikloje ir laisvai reikšti savo politines pažiūras, leidžiant jaunimo pilietinei visuomenei rengti taikius viešus susirinkimus ir demonstracijas; ir užtikrinti jaunimo teisę laisvai reikšti savo pažiūras, apsaugant juos nuo smurto ir užkertant kelią vėlesniam sulaikymui dėl politinių priežasčių;
- skatinti visų jaunų žmonių teises, taip pat ir naudojantis internetiniais metodais, ir užtikrinti jų prieigą prie informacijos, kartu apsaugant juos nuo dezinformacijos, manipuliacijų ir netinkamo viešųjų ar privačių subjektų naudojimosi jų duomenimis, ypač skaitmeninėje srityje, be kita ko, rengiant mokymus ir teikiant konsultacijas; užtikrinti, kad jauni žmonės dėl savo pažiūrų ir (arba) veiklos nesusidurtų su neapykantos kalba ir kitais neigiamais reiškiniais;
- apsaugoti jaunimo politines ir socialines teises ir jų privatumą dirbtinio intelekto (DI) plėtros srityje, pavyzdžiui, atsižvelgiant į galimą netinkamą veido atpažinimo technologijos naudojimą viešosiose erdvėse, pavyzdžiui, masinį stebėjimą, kurį galima taikyti naudojant DI;
- skatinti ir drąsinti jaunų žmonių saviraišką ir visapusišką jų galimybių plėtojimą bei apsaugoti juos nuo atskirties, diskreditacijos ar marginalizacijos remiantis šiais sprendimais, atspindint pagrindines Europos Tarybos vertybes;
- sukurti būtinas sąlygas jaunimo ir jaunimo pilietinės visuomenės pliuralistinėms ir marginalizuotoms pažiūroms ir pozicijoms viešosiose diskusijose, nebijant atsakomųjų veiksmų.

Aiškinamasis memorandumas

Ivadas

Nepriklausoma ir įgalinta pilietinė visuomenė yra esminis sveikos demokratinės sistemos elementas. Nevyriausybinių organizacijų (NVO) atlieka svarbų vaidmenį plėtojant ir saugant žmogaus teises, demokratinį valdymą ir teisinę valstybę bei skatinant informuotumą apie jas. Jos „praturtina viešąsias diskusijas ir pliuralizmą, įtraukia gyventojus į viešąjį gyvenimą, teikia pasiūlymus, kurie gali padėti spręsti pagrindinius iššūkius, su kuriais šiandien susiduria žemynas, išsaugoti taiką ir pagerinti visų žmonių gyvenimą“.²

NVO konsultuoja politikos kryptių formuotojus, prisideda prie teisės aktų rengimo procesų ir apskritai padeda valdžios institucijoms priimti sprendimus, taip užtikrindamos, kad politikos kryptys atitiktų piliečių poreikius. NVO taip pat atlieka svarbų vaidmenį stebėdamos vyriausybių ir parlamentų veiklą ir reikalaujamos, kad jie atsiskaitytų už savo veiksmus, ypač kai tai gali pažeisti žmonių teises. Tokia stabdžių ir atsvarų sistema stiprina demokratinius procesus.

2016 m. Parlamentinė asamblėja pažymėjo, kad „kai kuriose Europos Tarybos valstybėse narėse pilietinės visuomenės padėtis per pastaruosius kelerius metus smarkiai pablogėjo, ypač priėmus ribojančius įstatymus ir taisykles, kai kuriuos iš jų griežtai kritikavo Venecijos komisija, Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras ir Tarptautinių nevyriausybinių organizacijų konferencija. Kai kuriose valstybėse narėse NVO susiduria su įvairiomis kliūtimis, trukdančiomis jas registruoti, vykdyti veiklą ir finansuoti. Kitose šalyse, nepaisant tinkamos teisinės sistemos, tam tikros NVO, pavyzdžiui, žmogaus teisių gynėjai ir stebėtojų organizacijos, yra stigmatizuojamos.“³

1972 m. sukurta Europos Tarybos jaunimo sektoriaus bendro valdymo sistema NVO visapusiškai įtraukia į politikos kryptių formavimo ir sprendimų priėmimo procesus per Jaunimo patariamąją tarybą (CCJ), kuri kartu su Europos jaunimo iniciatyviniu komitetu (CDEJ) tampa Jungtine jaunimo reikalų taryba (CMJ), rengiančia jaunimo sektoriaus prioritetus ir numatomus rezultatus bei skirstančia turimas biudžeto lėšas pagal Ministrų komiteto nustatytą politinę ir biudžeto sistemą.⁴

² The shrinking space for human rights organisations (Mažėjanti žmogaus teisių organizacijų erdvė), Žmogaus teisių komentaras, Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras, 2017 m. balandis. Žr.: <https://bit.ly/38EJ0Kg>.

³ Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliucija 2096(2016) „Kaip užkirsti kelią netinkamiems NVO veiklos apribojimams Europoje?“ <https://bit.ly/3oFUenp>.

⁴ Bendro valdymo sistemoje veikia Jaunimo patariamoji taryba (CCJ), kurią sudaro 30 jaunimo organizacijų, ir Europos jaunimo reikalų iniciatyvinis komitetas (CDEJ), už jaunimo klausimus atsakingų institucijų atstovai iš 50 valstybių, kurios yra Europos Kultūros konvencijos šalys.

2017 m. CCJ atkreipė ŠMM dėmesį į kai kurių jaunimo pilietinės visuomenės organizacijų susirūpinimą dėl to, kad Europos Tarybos valstybėse narėse vis dažniau pažeidžiama jų asociacijų, susirinkimų ir saviraiškos laisvė ir mažėja jaunimo pilietinių visuomenės organizacijų erdvė.

2019 m. Helsinkyje Ministrų komitetas pripažino, kad „[...] laisvos ir pliuralistinės viešosios diskusijos yra būtina demokratijos sąlyga, todėl reikia imtis ryžtingų veiksmų, kad būtų pakeista pastaruoju metu Europoje pablogėjusi saviraiškos laisvė“. Pripažindami svarbų pilietinės visuomenės vaidmenį ir išreikšdami didelį susirūpinimą dėl mažėjančios jos erdvės, Europos Tarybos valstybėms narėms atstovaujantys ministrai įsipareigojo palaikyti prasmingą ir skaidrų dialogą su pilietine visuomene visais jos dalyvavimo lygmenimis.⁵

Rezoliucijoje dėl Jaunimo sektoriaus strategijos iki 2030 m.⁶ Ministrų komitetas nusprendė, kad Europos Tarybos jaunimo sektoriaus tikslas turėtų būti sudaryti sąlygas jaunimui visoje Europoje aktyviai palaikyti, ginti, skatinti ir naudotis pagrindinėmis Europos Tarybos vertybėmis - žmogaus teisėmis, demokratija ir teisine valstybe. Esminis šio tikslo elementas - stiprinti jaunimo galimybes naudotis teisėmis, kad šie jaunuoliai ir visų formų jaunimo pilietinė visuomenė galėtų pasikliauti palankiomis ir saugiomis sąlygomis visapusiškai naudotis visomis žmogaus teisėmis ir laisvėmis, įskaitant konkrečias politikos kryptis, sistemas ir išteklius. Taip pat būtina plėsti jaunimo dalyvavimą, kad jaunimas galėtų prasmingai dalyvauti priimant sprendimus, remiantis plačiu socialiniu ir politiniu sutarimu, remiančiu įtrauktį, dalyvaujamąjį valdymą ir atskaitomybę.

Europos Tarybos tikslas - saugoti tikrą demokratiją, teisinę valstybę ir naudojimąsi žmogaus teisėmis bei pagrindinėmis laisvėmis visiems jos jurisdikcijai priklausantiems asmenims. Ji yra įsipareigojusi užtikrinti aktyvią pilietinę visuomenę ir laisvas bei nepriklausomas nevyriausybinės organizacijas, kurios gali atlikti savo vaidmenį užtikrinant naudojimąsi saviraiškos, susirinkimų ir asociacijų laisve.

Jaunimo dalyvavimas demokratinėje veikloje teigiamai veikia demokratiją. Jei jaunimo pilietinis dalyvavimas yra ribotas, nukenčia jų asmeninis vystymasis, gerovė ir priežastys, dėl kurių jie galėtų kovoti, ir kyla pavojus, kad jie gali būti marginalizuoti arba visiškai ignoruojami. Savo ruožtu demokratinės visuomenės tampa pažeidžiamos ir joms kyla grėsmė, jei jaunimas konstruktyviai nedalyvauja demokratinuose procesuose.

Nors jaunimo pilietinės visuomenės erdvės mažėjimo problema ir buvo įvardyta, iki šiol ji nebuvo tinkamai sprendžiama. Pabrėžti ir išnagrinėti šį daugialypį reiškinį bei pasiūlyti valstybėms narėms būdus, kaip kovoti su neigiamu jo poveikiu, yra Europos Tarybos įsipareigojimo jaunimui išraiška ir jų esminio vaidmens kuriant demokratiškesnę ir taikesnę Europą pripažinimas. Todėl šioje Rekomendacijoje siūlomos politinės priemonės, kuriomis siekiama pašalinti esamas spragas, kad jaunimas galėtų atlikti šį svarbų vaidmenį. Šios priemonės gali būti skatinamos ir taikomos pagal atitinkamus nacionalinius teisės aktus.

Projekto rengimo procesas

Europos Tarybos jaunimo sektorius „mažėjančios jaunimo pilietinės visuomenės ir jaunimo organizacijų erdvės“ reiškinį nagrinėjo du kartus: pirmiausia 2018 m. kovo mėn. vykusiame 38-ajame CMJ susitikime surengtuose teminėse diskusijose, o vėliau - 2018 m. lapkričio mėn. vykusiame konsultaciniame susitikime⁷, kurį organizavo Jaunimo reikalų departamentas, bendradarbiaudamas su Tarptautinių nevyriausybinių organizacijų konferencija ir Europos jaunimo forumu.⁸ Abiejuose renginiuose buvo pabrėžtos su šiuo reiškiniumi susijusios sąvokos ir iššūkiai bei pasiūlytos priemonės, kaip su juo kovoti. Kartu CMJ padarė išvadą, kad nėra jokių iš anksto paruoštų sprendimų, ir reikia taikyti tiek trumpalaikius, tiek ilgalaikius metodus, nes problema yra sudėtinga.

⁵ Ministrų komiteto deklaracija Europos Tarybos 70-ųjų metinių proga (priimta Ministrų komiteto 2019 m. gegužės 17 d. 129-ojoje Ministrų komiteto sesijoje) Decl(17/05/2019) <https://bit.ly/38Csr1v>.

⁶ Rezoliucija CM/Res(2020)2 dėl Europos Tarybos jaunimo sektoriaus strategijos iki 2030 m. (Priimta Ministrų komiteto 2020 m. sausio 22 d. 1365-ajame ministrų pavaduotojų susitikime). Žr.: <https://rm.coe.int/0900001680998935>.

⁷ Konsultacinis susitikimas „Mažėjanti pilietinės visuomenės erdvė: jos poveikis jaunimui ir jų organizacijoms“. Žr.: <https://bit.ly/3nO90Y9>.

⁸ Europos jaunimo forumas yra didžiausia jaunimo organizacijų platforma Europoje, kurioje dalyvauja daugiau kaip 100 jaunimo organizacijų, atstovaujančių dešimtims milijonų jaunų žmonių iš visos Europos. Žr.: <https://www.youthforum.org/>.

2018 m. lapkričio mėn. vykusiame konsultaciniame susitikime vietos, nacionalinių ir tarptautinių jaunimo organizacijų atstovai ir kiti suinteresuotieji subjektai iš nacionalinių vyriausybių, Europos Tarybos institucijų, įskaitant statutines jaunimo sektoriaus institucijas, tarptautinių organizacijų, paramos teikėjų organizacijų, mokslinių tyrimų įstaigų ir analitinių centrų, taip pat žmogaus teisių institucijų, svarstė pilietinės erdvės mažėjimo poveikį jaunimui ir jo organizacijoms. Jie rekomendavo Europos Tarybos jaunimo sektoriui imtis priemonių, kad būtų užtikrintas prasmingas jaunimo dalyvavimas teikiant paramą jaunimo pilietinei visuomenei.

Dalyviai padarė išvadą, kad bet kokios priemonės, naudojamos susidariusiai padėčiai spręsti, turėtų būti grindžiamos saviraiškos ir informacijos laisvės, susirinkimų ir asociacijų laisvės, piliečių dalyvavimo, nediskriminavimo, žmogaus teisių ir teisinės valstybės principais ir turėtų užtikrinti jaunimo pilietinės visuomenės veikėjų saugumą ir gerovę. Daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama bendradarbiavimui su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant nacionalines ir vietos valdžios institucijas, tinklų ir sąjungų kūrimui, neorganizuoto jaunimo informavimui, pilietiniam švietimui ir dalyvavimo bei aktyvumo dvasios stiprinimui. Buvo pateiktos dvidešimt aštuonios rekomendacijos⁹, pavyzdžiui, dalijimasis idėjomis ir keitimasis jomis, moksliniai tyrimai ir duomenų rinkimas, jaunimo ir jaunimo organizacijų gebėjimų ugdymas ir informuotumo didinimas, politikos formavimas, jaunimo aktyvistų ir jaunimo organizacijų finansavimas ir kt.

2019 m. kovo mėn. CCJ pasiūlė CMJ parengti Ministrų Komiteto rekomendaciją, kurioje būtų numatytos politikos ir teisėkūros priemonės, skirtos jaunimo pilietinės visuomenės organizacijoms ir jaunimui apsaugoti ir sudaryti sąlygas joms imtis aktyvaus vaidmens, imtis iniciatyvų ir veiksmų jaunimo labui, taip pat remti visapusišką jų, kaip aktyvių piliečių, dalyvavimą visuomenėje. Todėl CMJ „pritarė pasiūlymams dėl tolesnių veiksmų po konsultacinio susitikimo [...] ir, visų pirma, sutiko parengti Ministrų komiteto rekomendacijos projektą“.

Projekto rengimo grupę sudarė po du CCJ ir CDEJ narius, vienas Europos jaunimo forumo atstovas, du Tarptautinių nevyriausybinių organizacijų konferencijos atstovai ir konsultantas, kuris buvo įpareigotas parengti tekstą. Pirmajam 2019 m. lapkričio mėn. įvyksiančiam susitikimui buvo pakviesti kiti partneriai iš jaunimo pilietinės visuomenės ir atitinkamų Europos Tarybos institucijų (Parlamentinės asamblėjos, Venecijos komisijos, Žmogaus teisių komisaro, Politikos studijų mokyklų) atstovai, kurie prisidėjo prie svarstymų ir įdėjo savo, kaip ekspertų, indėlį. Tokios išplėstinės sudėties redakcinė grupė patikslino siūlomos Ministrų komiteto rekomendacijos tikslą, kryptį ir pridėtinę vertę, taip pat apsvarstė esamus Europos Tarybos standartus jaunimo reikalų srityje, kad būtų nustatytos spragos ir išvengta dubliavimo.

Dirbdama grupė nustatė, kad trūksta išsamių tyrimų apie „mažėjančios pilietinės erdvės“ reiškinį, ypač apie jo poveikį jaunimui, išskyrus Europos jaunimo forumo tyrimą „Pilietinės erdvės jaunimui Europoje išsaugojimas“ (2020 m.).¹⁰ Todėl Taryba paragino Europos Sąjungos ir Europos Tarybos partnerystės jaunimo srityje Europos jaunimo tyrėjų grupės (PEYR) imtis tolesnių mokslinių tyrimų, įskaitant dalyvaujamuosius mokslinius tyrimus, konkrečiai susijusius su jaunimo padėtimi.

Projekto rengimo grupė dirbo visus 2020 metus, o 2020 m. dviejuose posėdžiuose teikė ataskaitas CMJ, gavo naudingų atsiliepimų ir patarimų, taip pat pritarimą savo siūlomam požiūriui. Projekto rengimo grupės nariai sutarė, kad rekomendacija turėtų būti skirta konkrečiai jaunimui ir joje turėtų būti nagrinėjamas Helsinkio deklaracijoje nurodytų demokratijos standartų ir žmogaus teisių blogėjimo poveikis jaunimui, kartu pripažįstant besikeičiančias visuomenines aplinkybes, su kuriomis susiduria jaunimas ir kuriose veikia jaunimo organizacijos. Kadangi esami jaunimo dalyvavimo standartai, atrodo, nėra pakankami, kad apsaugotų jaunas žmones ir jų organizacijas nuo neigiamo pilietinės erdvės mažėjimo reiškinio poveikio, rekomendacijoje turėtų būti pasiūlytos naujos priemonės. Kartu rekomendacija turėtų būti siekiama išplėsti esamus taikaus ir struktūruoto jaunimo dalyvavimo kanalus ir ieškoti būdų, kaip remti jaunimo organizacijas, pripažįstant jų ypatingą pobūdį ir konkrečius poreikius pilietiniame sektoriuje. Be to, redakcinė grupė sutarė, kad priemonės turėtų būti konkrečios ir specifinės, kad jas būtų galima lengvai pritaikyti įvairiomis aplinkybėmis ir kad valstybės narės galėtų imtis tolesnių veiksmų.

⁹ Konsultacinio susitikimo ataskaita <https://bit.ly/2LOT3mR>.

¹⁰ Tomaž Deželan, Jason Laker ir Mitja Sardoč: Safeguarding Civic Space for Young People in Europe, 2020 m. Europos jaunimo forumas, žr.: <https://bit.ly/34YYGWF>.

Klestinčios Europos jaunimo pilietinės visuomenės vizija

Jaunimo dalyvavimas ir klestinti jaunimo pilietinė visuomenė yra gyvybingos demokratijos sampratos pagrindas. Jie yra būtini viešosioms diskusijoms ir politikos formavimo procesams, ir ne tik jaunimo srityje. Jaunimo asociacijų, susirinkimų ir saviraiškos laisvės, taip pat jų teisės į privatumą ir prieigos prie informacijos apsauga yra viena iš esminių bet kurios demokratijos ateities garantijų. Vyriausybės turi ir gebėjimų, ir atsakomybės kurti, palaikyti ir saugoti jaunimo pilietines erdves, kartu remdamos ir užtikrindamos jų nepriklausomybę ir veiklos laisvę. Pilietinė visuomenė ir darbas su jaunuimais yra svarbios demokratinės socializacijos priemonės jaunimui, kuris jau ankstyvame amžiuje gali dalyvauti ir toliau būti aktyviais piliečiais ir prisidėti prie savo bendruomenių ir platesnės visuomenės demokratinio gyvenimo. Jaunimo pilietinė visuomenė taip pat yra vieta, kurioje vyksta svarbūs svarstymai, dialogas ir bendradarbiavimas pagrindinių Europos vertybių klausimais, taip pat ir tarpvalstybiniu lygmeniu, net ir tada, kai politinė aplinka yra sudėtinga. Todėl gyvybinga jaunimo pilietinė visuomenė yra labai svarbi Europos Tarybai ir jos valstybėms narėms, nes ji yra viena iš pagrindinių galimybių jaunimui ugdyti gebėjimus, gauti paramą ir įgaliojimus konstruktyviai spręsti bet kokius klausimus. Visi jaunuoliai ir pilietinė visuomenė visoje Europoje turėtų turėti galimybę, kad dalyvavimas demokratinuose procesuose taptų teigiama ir praturtinančia patirtimi be apribojimų ar atsakomųjų veiksmų baimės. Jaunimas turėtų turėti galimybę laisvai reikšti savo nuomonę, dalyvauti viešuose svarstymuose ir formuoti politiką visais valdymo lygmenimis. Jie turėtų būti remiami ir saugomi, kai jie veikia viešai ir įgyvendina iniciatyvas, atitinkančias pagrindines Europos Tarybos vertybes.

Rekomendacija siekiama prisidėti prie šios vizijos įgyvendinimo, sutelkiant dėmesį į „dabartį“ ir kartu į galimus ateities pokyčius. Ja siekiama prisidėti prie pastangų sukurti tvirtą ir palankią aplinką įvairiapusei ir nepriklausomai jaunimo pilietinei visuomenei valstybėse narėse. Juo siekiama suteikti tolesnį politinį postūmį, kad valstybėse narėse būtų skatinamas tikras ir įtraukus jaunimo dalyvavimas priimant demokratinus sprendimus visose politikos srityse, įskaitant naujų dalyvavimo formų plėtojimą. Joje dar kartą patvirtinama darbo su jaunuimais svarba ugdant kritišką jaunimo pilietiškumą ir suteikiant įvairių sluoksnių jaunimui galimybę dalyvauti demokratiname gyvenime. Joje pabrėžiama, kad reikia saugoti ir skatinti pliuralizmą jaunimo pilietinėje visuomenėje ir sudaryti sąlygas marginalizuotoms grupėms ir jų atstovams dalyvauti viešosiose diskusijose. Be to, pabrėžiamas poreikis laikytis teisėmis grindžiamo požiūrio remiant jaunimą ir jo organizacijas bei jų galimybes naudotis pilietinėmis, politinėmis ir socialinėmis teisėmis.

Rekomendacijoje išdėstomas konkrečiai jaunimui skirtas požiūris į mažėjančios erdvės reiškinį, todėl ji svariai papildo vis didėjančią politikos priemonių, kuriomis siekiama spręsti šią sudėtingą problemą, skaičių. Be to, joje atkreipiamas dėmesys į tai, kad siekiant patenkinti jaunimo poreikius ir teises reikia glaudžiau susieti politikos sritis. Kad būtų galima įvertinti priemonių poveikį ir surinkti atitinkamų duomenų, reikalingų šiam nerimą keliančiam reiškiniui geriau suprasti, numatoma periodiškai peržiūrėti rekomendaciją ir keistis informacija tarp valstybių narių.

Mažėjanti pilietinė erdvė ir jos poveikis jaunimui¹¹

Pilietinės erdvės mažėjimas peržengia „nykstančių demokratijų“ ribas ir tapo pasauline tendencija, įgaunančia pagreitį jau daugiau nei dešimtmetį,¹² o Europa, nepaisant jos standartų, šiuo požiūriu nėra tik oazė tarp regionų. Europos šalys yra įtrauktos į specialų Civicus¹³ stebėjimo sąrašą, skirtą atidžiai stebėti, kaip jose mažėja pilietinė erdvė. Šis reiškinys vyksta naujoje ribotų laisvių ir didesnės vyriausybės kontrolės eroje, kartais vadinamoje „visuomenės saugumu“,¹⁴ o tai gali pakenkti socialiniam, politiniam ir ekonominiam stabilumui ir padidinti geopolitinių ir socialinių konfliktų riziką.¹⁵ Tai daro poveikį šalims, neatsižvelgiant į jų tradicinius skirtumus, įskaitant socialinį ir politinį kontekstą, demokratinį institucijų išsivystymą, gerovę, žmogaus teisių padėtį, geografinę padėtį ir kt.¹⁶ Tendencija „kontroliuoti“ viešąją erdvę būdinga ne tik autoritariniams režimams, bet ir vis labiau demokratinėse valstybėse vardan „visuomenės saugumo“. Pagrindinių nevyriausybinių organizacijų ataskaitose (pavyzdžiui, „Human Rights Watch 2016 World Report“¹⁷) nurodoma, kad pilietinės visuomenės organizacijų (toliau - PVO) veiklos internete stebėjimas tapo tiek demokratinį, tiek nedemokratinį vyriausybės bauginimo strategija nacionalinio ir (arba) visuomenės saugumo vardan arba siekiant apsaugoti nuo tariamo užsienio organizacijų kišimosi.

¹¹ Tomaž Deželan ir Laden Yurttaguler: Shrinking democratic civic space for youth, 2020 m.

¹² Nazarski, Eduard (2017). "Shrinking space for civic space: The Counterveiling power of NGOs", Nyderlandai, Ketvirtinė žmogaus teisių ataskaita, 35(4), p. 272-281.

¹³ "Civicus", 2020 m. "Civicus" stebėjimo sąrašas, <https://monitor.civicus.org/watch-list/>.

¹⁴ Hummel, Siri, Pfitter, Laura, Roth, Johannes ir Graf, Rupert (2020). Understanding Civil Society in Europe A Foundation for International Cooperation, ifa Edition Culture and Foreign Policy, Maecenata Institutus. Žr.: <https://bit.ly/2Yj0e9Y>.

¹⁵ Pasaulio ekonomikos forumas, 2017 m. pasaulinės rizikos ataskaita, Ženeva. Žr.: <https://bit.ly/3cdleWl>.

¹⁶ Youngs, Richard & Echagüe, Ana (2017). Mažėjanti erdvė pilietinei visuomenei: ES atsakas. Briuselis: Europos Parlamentas. Žr.: <https://bit.ly/36fkvl9>.

¹⁷ Human Rights Watch, 2016 m. pasaulio ataskaita: How the Politics of Fear and the Crushing of Civil Society Imperil Global Rights, Niujorkas. Žr.: <https://bit.ly/39jazZM>.

2018 m. lapkričio mėn. surengtame konsultaciniame susitikime jaunimo ir kitos organizacijos kalbėjo apie sunkumus, su kuriais susiduria, norėdamos gauti tarptautinį finansavimą, sudėtingas registravimo procedūras, asociacijų ir saviraiškos laisvės apribojimus. Kiti matė, kaip pilietines erdves, kurias tradiciškai užima PVO, perima privačių interesų grupės, lobistai ir į vyriausybę orientuotos ir organizuotos NVO (GONGO). Kai kurie dalyviai pasakojo, kaip jaunimo pilietinės visuomenės atstovus įvairūs nevalstybiniai veikėjai baugino ir grasino jiems smurtu.

Pilietinės erdvės uždarymas turėjo neproporcingai neigiamą poveikį jaunimo galimybėms naudotis pagrindinėmis pilietinėmis teisėmis ir jaunimo PVO veiklai. Amnesty International¹⁸ praneša, kad jauni gynėjai yra viena iš didžiausių riziką patiriančių žmogaus teisių gynėjų grupių, nes jie paprastai yra daugelio hierarchijų apačioje ir susiduria su diskriminacija dėl amžiaus, kuri yra susijusi su kitų formų spauda. Bandant diskredituoti ir nutildyti jaunuosius aktyvistus dažnai naudojami bendri stereotipai, pagal kuriuos jauni žmonės vaizduojami kaip neramumų kėlėjai, idealistai ir (arba) nesubrendėliai.

Socialinės teisės yra viena iš pagrindinių priemonių, padedančių jaunimui aktyviai dalyvauti politiniuose procesuose ir visuomenėje apskritai. Tai, kad jauni žmonės neturi galimybių mokytis, įgyti formalųjį išsilavinimą ir naudotis kitomis socialinėmis ir ekonominėmis galimybėmis, tiesiogiai mažina jų galimybes dalyvauti pilietinėje erdvėje. Dėl jaunimo pažeidžiamumo – socialinės atskirties, nedarbo, dalyvavimo (dalyvavimo internete ir gyvai socialinėje žiniasklaidoje) sąveikos jie tampa viena pažeidžiamiausia socialine grupe siekiant panaikinti atotrūkį tarp „atviros“ ir „nelaisvos“ pilietinės erdvės. Sąlygos, kurias sukuria politinis spaudimas ir socialinės bei ekonominės kliūtys, daro įtaką jaunimo sprendimui dėl jų gebėjimo daryti poveikį ir todėl gali neigiamai paveikti jų dalyvavimą. Be to, „jaunimas dalyvauja politikoje įvairiais, netradiciniais būdais, kurių dažnai neįtraukia tradicinė politinė sistema“.¹⁹

Poveikis jaunimo pilietinei visuomenei

Jaunimo organizacijos, įtraukiančios jaunus žmones į pilietinį gyvenimą, sprendžia jaunimui aktualius klausimus, įtraukia juos į politikos kryptį ir politinę darbotvarkę ir ieško naujoviškų šios srities problemų sprendimo būdų. NVO (ypač tų, kurios tiesiogiai kritikuoja vyriausybę) teisinio statuso pakeitimai, apribojimai finansavimui, apsunkinantys ataskaitų teikimo reikalavimai arba biurokratinės kliūtys kartu su papildomomis apsunkinančiomis administracinėmis taisyklėmis, taip pat šmeižto kampanijos, kuriomis siekiama diskredituoti NVO arba kvestionuoti jų misiją sukuriant priešišką visuomenės reakciją į jas, yra tik keletas strategijų, kurios kenkia jaunimo ir jiems atstovaujančių organizacijų demokratiniams ir emancipaciniams gebėjimams.

Neseniai atliktas tyrimas²⁰ apie jaunimo organizacijų patirtį ir požiūrį į informacijos ir saviraiškos laisvę, susirinkimų ir asociacijų teises, piliečių dalyvavimą, nediskriminavimą ir įtrauktį, žmogaus teises ir teisinę valstybę atskleidė nerimą keliančias tendencijas. Nemažai į apklausą atsakiusių jaunimo organizacijų iš visos Europos teigė, kad joms vis sunkiau pasinaudoti pilietine veikla ir taip konstruktyviai skatinti socialinius pokyčius. Trečdalis šių jaunimo organizacijų nurodė, kad susiduria su sunkumais bandydamos dalyvauti politiniuose svarstymuose ir sprendimų priėmimo procesuose, o penktadalis nurodė, kad baiminasi ataskomųjų veiksmy, kaip reakcijos į jų viešus pasisakymus. Pusė organizacijų nurodė, kad į jų nuomonę retai arba niekada neatsižvelgiama. Šis rezultatas Europoje labai nesiskiria. Be to, du penktadaliai organizacijų pranešė apie didelius sunkumus arba negebėjimą daryti įtakos sprendimų priėmimo procesams, o tai yra svarbus jaunimo nedalyvavimo požymis. Pilietiniam jaunimo organizacijų potencialui neigiamą įtaką darė ir tai, kad vis dažniau kaip veiklos efektyvumui matuoti yra naudojami rinkos rodikliai. Jų yra prašoma pateikti ataskaitas apie savo įvairialypį finansinį profilį, paramos teikėjų įvairovę, privačių lėšų kiekį, poveikį visos šalies mastu ir pan. Apskritai du trečdaliai organizacijų pajuto šių administracinių procedūrų pasekmes ir mano, kad jos kelia susirūpinimą.

Poveikis darbui su jaunimu

Darbas su jaunimu yra vienas iš svarbiausių jaunimo įgalinimo priemonių, kai kalbama apie jų dalyvavimą sprendimų priėmimo ir politikos formavimo procesuose,²¹ ir yra pripažįstamas bei skatinamas visais lygmenimis (Europos, nacionaliniu, regioniniu ir vietos), pavyzdžiui, Rekomendacijoje CM/Rec(2017)4 dėl darbo su jaunimu.²² Be to, Europos Tarybos jaunimo sektoriaus strategijoje iki 2030 m. darbas su jaunimu pripažįstamas konkrečiu teminiu prioritetu ir kartu su jaunimo politika laikomas svarbiausiu siekiant pašalinti

¹⁸ Amnesty International, "Human Rights Defenders Under Threat – A Shrinking Space for Civil Society", 2017 m. Žr.: <https://bit.ly/2M5clzC>.

¹⁹ Lisney, John & Krylova, Petra, Youth Progress Index 2017: Europos jaunimo forumas. Žr.: <https://bit.ly/39jVBTz>.

²⁰ Tomaž Deželan, Jason Laker ir Mitja Sardoč: Europos jaunimo forumas, žr.: <https://bit.ly/34YYGWF>.

²¹ Howard Williamson, "Finding common ground - Mapping and scanning the horizons for youth work in Europe", in "Thinking Seriously about Youth Work: And how to prepare people to do it", sudarė Hanjo Schild, Nuala Connolly, Francine Labadie, Jan Vanhee, Howard Williamson, Council of Europe Publishing, Youth Knowledge # 20, Strasbourg, 2017 m.

²² Europos Komisija, ES strategija jaunimui - investuoti ir suteikti daugiau galių: Atnaujintas atviras koordinavimo metodas, skirtas jaunimo iššūkiams ir galimybėms spręsti. Žr.: <https://bit.ly/3pjpXOZm>.

kliūtis jaunimui dalyvauti ir atgaivinti pliuralistinę demokratiją. Tačiau po paskutinės 2008 m. ekonomikos krizės darbai su jaunimu skiriami finansiniai ištekliai iš nacionalinių biudžetų sumažėjo vidutiniškai 30 proc., o tai įvyko daugiausia šalyse, kuriose nėra tinkamai nustatytų biudžeto lėšų darbui su jaunimu.²³

Dėl nepakankamo reglamentavimo, gerovės valstybės nebuvimo, perėjimo prie pilietinės visuomenės organizacijų teikiamų paslaugų ir darbui su jaunimu skiriamų lėšų mažinimo prastėja darbo su jaunimu paslaugų kokybė, todėl jaunimui yra vis mažiau galimybių jomis naudotis. Darbas su jaunimu skatina jaunų žmonių dalyvavimą ir įgalinimą. Jei atsižvelgsime į nepalankioje padėtyje gyvenančių jaunų žmonių ir būsimų kartų padėtį, kaina, kurią patiriame nesukurę saugių ir palankių jaunimui erdvių, yra nepriimtina. Atimdami iš jaunų žmonių kokybiškas darbo su jaunimu paslaugas, atimame iš jų saviraiškos ir savirealizacijos galimybes ir kyla pavojus mūsų visuomenės demokratijai.²⁴

Priemonės

Po preambulės, kurioje pateikiamas Rekomendacijos pagrindimas ir atkreipiamas dėmesys į keletą galiojančių atitinkamų priemonių, tekste valstybėms narėms iš viso pateikiamos penkios rekomendacijos. Kitame priede išdėstyta Rekomendacijos taikymo sritis ir tikslas, pagrindiniai principai ir išvardytos įvairios priemonės, kurias valstybės narės turėtų apsvarstyti peržiūrdamos padėtį savo šalyje ir spręsdamos, kokias esamas priemones reikėtų peržiūrėti, o kokias naujas - priimti.

Rekomendacijoje išdėstyta Europos vizija, kurioje visų jaunuolių ir pilietinės visuomenės dalyvavimo demokratinuose procesuose patirtis yra teigiama ir praturtinanti be apribojimų ar atsakomųjų veiksmų baimės. Rekomendacijoje pripažįstama, kad jaunimas yra labai svarbus bet kurios demokratinės visuomenės tvarumui, o jaunimo pilietinė visuomenė - pagrindinė visų jaunų žmonių demokratinės socializacijos platforma. Rekomendacija siekiama spręsti problemas, su kuriomis susiduria jaunimas ir jaunimo pilietinė visuomenė, siekdami prasmingo ir tikro dalyvavimo viešajame gyvenime, organizacinio tvarumo ir naudojimosi pagrindinėmis žmogaus teisėmis, taip pat šalinti kliūtis, trukdančias tai pasiekti.

Visų pirma, suprantant, kad jaunimo pilietinei visuomenei ir jaunimui skirtos erdvės yra sudėtingos ir įvairios ir kad jos mažėja visoje Europoje, rekomendacijoje pateikiamos priemonės trijose pagrindinėse srityse:

- sukurti palankią ir saugią aplinką tvariai jaunimo pilietinei visuomenei;
- stiprinti jaunimo dalyvavimą demokratiame gyvenime; ir
- gerinti jaunų žmonių galimybes naudotis teisėmis.

²³ Dunne, Allison, Ulicna, Daniela, Murphy, Ilona ir Golubeva, Maria. (2014). Working with young people: the value of youth work in the European Union, Europos Komisija. Žr.: <https://bit.ly/36gIOP>.

²⁴ Tomaž Deželan ir Laden Yurttaguler: 2020 m., Shrinking democratic civic space for youth.

Nurodytų priemonių įgyvendinimas turi būti toliau pritaikomas kiekvienoje valstybėje narėje, konsultuojantis su jaunimu ir jaunimo pilietine visuomene ir deramai atsižvelgiant į konkrečius visų jaunuolių, įskaitant nepakankamai atstovaujamų ir marginalizuotų grupių jaunuolius, poreikius, padėtį ir galimas nedalyvavimo priežastis. Be to, įgyvendinimą būtina užtikrinti ne tik jaunimo reikalų sektoriuje, bet ir visose politikos srityse. Įgyvendinimas turėtų būti bendras ir koordinuojamas atitinkamų nacionalinių, regioninių ir vietos valdžios institucijų, specialistų ir kitų pagrindinių suinteresuotųjų subjektų, visų pirma, dirbančių jaunimo labui ir su jaunimu bei (jaunimo) pilietine visuomene, ir su jais.

Palankios aplinkos tvariai jaunimo pilietinei visuomenei kūrimas

Tvariai pilietinei visuomenei palanki aplinka plačiaja prasme apibrėžiama kaip sąlygos, kuriomis pilietinė visuomenė gali veiksmingai veikti ir vykdyti savo demokratines funkcijas. Pagrindinės palankios aplinkos sritys yra šios: 1) pagrindinės teisinės laisvių garantijos; 2) PVO finansinio gyvybingumo ir tvarumo sistema; 3) PVO tvarumas ir vyriausybės bei PVO bendradarbiavimas.²⁵ Be to, pilietinės visuomenės tvarumas vertinamas pagal septynias pagrindines priemones: teisinę aplinką, organizacinius gebėjimus, finansinį gyvybingumą, teisių atstovavimą, paslaugų teikimą, sektorių infrastruktūrą ir viešąjį įvaizdį.²⁶ Konkrečiai, jaunimo pilietinei visuomenei palankia aplinka laikoma įvairialypė sąlygų visuma - ekonominė, politinė, socialinė, kultūrinė, teisinė - kuri turi įtakos jaunimo gebėjimui individualiai ar kolektyviai savanoriškai dalyvauti pilietinės visuomenės veikloje. Pilietinę erdvę būtina apibrėžti plačiai, kad ji apimtų ankstyvąjį mokymąsi ir įvairius darbo su jaunimu aspektus, nes priimtina demokratinio proceso išraišką nulemia kultūriniai ir socialiniai procesai.

Sukurti tvariai jaunimo pilietinei visuomenei palankią aplinką yra labai svarbus ir sudėtingas procesas. Tai turėtų suteikti galimybę kartu su jaunimu ir jaunimo pilietine visuomene, taip pat su ekspertais ir suinteresuotaisiais subjektais iš jaunimo ir platesnės pilietinės visuomenės srities, kurią daugelyje valstybių narių faktiškai prižiūri įvairios ministerijos ir sektoriai, daugiau dėmesio skirti dalyvaujamojo pobūdžio peržiūros procesui. Valstybės narės raginamos pačios analizuoti, peržiūrėti teisinės sistemas ir praktiką įvairiuose sektoriuose ir bendradarbiaujant su jaunimu ir jaunimo pilietine visuomene nustatyti nerimą keliančias tendencijas ir sritis, kurias būtų galima tobulinti. Padidėjęs susidomėjimas jaunimo pilietiniu dalyvavimu yra labai svarbus, nes jaunimo socialinė pažanga priklauso nuo to, kaip jaunimas naudojami pagrindinėmis pilietinės erdvės laisvėmis. Jaunimo pilietinės erdvės, kaip aplinką, kurioje skatinamas jaunimo dalyvavimas pilietinėje veikloje - būdus, struktūras ir priemones, suteikiančias jauniems žmonėms galimybę dalyvauti kritinėse diskusijose, dialoge ir veikti reikia ir saugoti, ir sudaryti joms sąlygas, ir plėtoti.

Valstybės narės turėtų remti jaunimo pilietinės visuomenės gebėjimų plėtoti dalyvaujama demokratiją ir demokratinį pilietiškumą plėtojimą savo narių gretose ir už jų ribų, šalindamos nepagrįstą teisinę ir administracinę našta ar kliūtis, atsižvelgdamos į tai, kad jaunimo organizacijos ir jaunimo grupės dažniausiai suburtos savanorišku pagrindu, jų narių kaita yra didelė ir jas steigia jauni žmonės, turintys mažai arba visai neturintys patirties administraciniuose, finansiniuose ar teisiniuose procesuose, tačiau turintys tvirtą valią, motyvuoti ir energingi, o tai yra vertybės, kurių visuomenė negali sau leisti švaistyti. Apibrėžti dabartinę jaunimo pilietinės erdvės, kurioje dalyvauja jaunimas, būklę ir ateities kryptis reikia remiantis skaidriu ir įtraukiu svarstymų procesu.

Valstybės narės turėtų stebėti ir analizuoti padarytą pažangą, kuriant tvariai jaunimo pilietinei visuomenei palankią aplinką, dalytis gerąja patirtimi su kitomis valstybėmis narėmis ir siekti sinergijos su kitais Europos lygmens mechanizmais.

Krizės metu, kai didėja rizika, kad pilietinės ir politinės teisės bei jaunimo dalyvavimas bus apribotos, valstybės narės turėtų įsipareigoti užtikrinti saugią ir palankią aplinką pilietinei visuomenei, kad ji galėtų klestėti net ir sunkmečiu. Jaunimas geriausiai laikais susiduria su dalyvavimo politiniuose procesuose, institucijose ir politikos formavime sunkumais dėl tokių veiksmų kaip tariamas patirties trūkumas, ribotos galimybės ir teisinės kliūtys. To pavyzdys yra 2020 metais prasidėjusi Covid-19 pandemija. Dėl su ja susijusių saugumo priemonių padidėjo jaunimo pažeidžiamumas naudotis savo žmogaus teisėmis.²⁷ Ryžtingai reaguojant į pandemiją buvo imtasi ryžtingų veiksmų, įskaitant „pasilikimo namuose“ priemones, skirtas sulėtinti jos plitimą. Neišvengiamai jaunimo judėjimo laisvė buvo apribota, o tai labai paveikė jų teises į laisvalaikį, dalyvavimą viešuosiuose reikaluose ir religijos ar tikėjimo išpažinimą. Kas trečias jaunuolis pastebėjo, kad tai turėjo didelį poveikį jų teisei dalyvauti visuomeninėje veikloje. Šis poveikis yra didesnis mažas pajamas gaunančių šalių jaunimui (40 proc.), palyginti su mažesnes nei vidutines (36 proc.) ir dideles pajamas gaunančių šalių jaunimu (28 proc.).²⁸

²⁵ Europos pelno nesiekiančios teisės centras, Pilietinės visuomenės vystymuisi palankios aplinkos stebėsenos matrica, kurią galima rasti adresu: <https://bit.ly/3sXSLv7>.

²⁶ PVO Tvarumo indeksą žr.: <https://bit.ly/2Yg7yDt>.

²⁷ Jungtinės Tautos, COVID-19 and human rights: We are all in this together, Politikos santrauka, 2020 m. Žr.: <https://bit.ly/36iNiW5>.

²⁸ Pasaulinė oraus darbo jaunimui iniciatyva dėl „Jaunimo ir Covid-19 poveikis darbo vietoms, švietimui, teisėms ir psichinei gerovei“, 2020 m. apklausos ataskaita. Žr.: <https://bit.ly/36hil4G>.

Darbas su jaunimu yra neatsiejama ir pagrindinė bet kokios palankios aplinkos gyvybingai jaunimo pilietinei visuomenei dalis. Jis skatina kritišką jaunimo pilietiškumą, suteikia galimybių jauniems žmonėms savarankiškai veikti ginant savo teises ir kuriant demokratiškesnę ir teisingesnę Europą. Darbo su jaunimu įvairovė visoje Europoje turi daug bendrų bruožų, visų pirma, siekį remti ir ginti jaunimo balso ir savarankiškumo erdves ir tiesti tiltus, kad jauni žmonės galėtų kompetentingai ir užtikrintai žengti kitus gyvenimo žingsnius.²⁹ Darbas su jaunimu - tai socialinė praktika, susijusi su vyraujančiomis ir besikeičiančiomis visuomenių, kuriose ji veikia, struktūromis ir kelianti joms iššūkius. Gali kilti abejonių dėl jo vertės ir perdėtų lūkesčių dėl to, ko tuo galima pasiekti, o jo politinė ir finansinė parama niekada negali būti laikoma savaime suprantamu dalyku. Kad darbas su jaunimu galėtų būti veiksmingai vykdomas vietoje, būtina užtikrinti saugesnę infrastruktūrą. Todėl valstybės narės primygtinai raginamos remti darbo su jaunimu galimybių plėtojimą ir suteikti galimybę jomis naudotis visiems jauniems žmonėms.³⁰

Jaunimo dalyvavimo demokratiname gyvenime stiprinimas

Reikšmingas jaunimo dalyvavimas yra viena svarbiausių demokratinų visuomenių klestėjimo sąlygų. Valstybės narės raginamos remti jaunimo pilietiškumo ugdymą ir investuoti į jaunimo demokratinės kultūros kompetencijų ugdymą. Jaunimo dalyvavimo stiprinimo procesas gali būti daugialypis, skirtingose valstybėse narėse derinant įvairias priemones įvairiais būdais. Tačiau svarbus atspirties taškas yra tai, kad valdžios institucijos turėtų įgaliojimus, gebėjimus ir priemones konsultuotis su jaunimu politikos ir sprendimų priėmimo klausimais ir kad jos stebėtų, kaip įgyvendinama parengta politika ir sprendimai. Turėtų būti sukurta pagalbinė infrastruktūra, kuri sudarytų sąlygas jaunimui aktyviau kurti, dalyvauti ir taip ugdyti savo pilietiškumą. Valstybės narės turėtų vykdyti politiką ir valdymo procesus prasmingai, dalyvaujant įvairioms jaunimo grupėms ir jų atstovams ir (arba) organizacijoms. Bet kokie konsultavimosi su jaunimu procesai turėtų būti rengiami remiantis dabartinės jaunimo dalyvavimo padėties analize, siekiant nustatyti ir pašalinti sisteminės ir nenumatytas kliūtis, trukdančias ar ribojančias prasmingą bet kurios konkrečios jaunimo grupės dalyvavimą. Valstybės narės raginamos tobulinti institucinį atsaką į naujus demokratijos pokyčius, pavyzdžiui, besikeičiančius jaunimo dalyvavimo modelius, skaitmeninimą ar interneto valdymą. Jos raginamos greta tradicinių metodų įtraukti naujus, naujoviškus ir eksperimentinius jaunimo dalyvavimo metodus ir tai daryti įtraukiu ir visiems jauniems žmonėms prieinamu būdu. Naujoviškų jaunimo dalyvavimo formų sąvoka grindžiama pastebėtu jaunimo politinės saviraiškos metodų pokyčiu, kai jaunimas nuo balsavimo ir dalyvavimo politinių partijų veikloje pereina prie kitų dalyvavimo formų. Bendras valdymas, bendra kūryba, skaitmeninis dalyvavimas, svarstomasis dalyvavimas, o kai kurių – „dalyvavimo erdvių“ sąvoka laikomos naujoviškesnėmis dalyvavimo formomis; tačiau jos pačios savaime nėra nei labiau veiksmingos, nei mažiau veiksmingos už kitas formas ir susiduria su panašiomis kliūtimis, trukdančiomis viešosioms institucijoms atsižvelgti į jaunimo nuomonę: lėšų ir išteklių stoka, politinės paramos stoka, valdžios institucijų nesupratimu.³¹ Todėl, siekiant remti kuo platesnį dalyvavimo priemonių spektrą, kartu su esamomis dalyvavimo priemonėmis, turėtų būti taikomos novatoriškos jaunimo dalyvavimo formos.

Rekomendacijoje pabrėžiama, kad valstybės narės turi skirti pakankamą politinę reikšmę jaunimo nuomonei politiniuose procesuose visais valdymo lygmenimis ir kartu gerbti nuomonių įvairovę. Užmegzdamos atvirą dialogą su jaunimu, valstybės narės sukuria pagrindą kuo platesniam jaunimo dalyvavimui, o kartu ir tvariam demokratinės visuomenės formavimui. Europos socialinio tyrimo duomenys rodo, kad jaunimo dalyvavimas paprastai atspindi šalies pilietinę-politinę kultūrą, bet labai skiriasi jaunimo dalyvavimo lygis, jaunimo dalyvavimo santykis (palyginti su visais suaugusiaisiais) ir santykinis įvairių politinės veiklos formų populiarumas.³² Valstybių narių prašoma apsvaistyti galimybę sumažinti jaunimo dalyvavimo amžiaus apribojimus konkrečiuose klausimuose ir konkrečiuose procesuose, visų pirma, kai tai susiję su jaunimo teise balsuoti.

Rekomendacijoje pabrėžiama strateginio požiūrio į konsultacijas ir bendradarbiavimą su jaunimu ir jaunimo pilietine visuomene įvairiuose sektoriuose svarba, kuriant daugiasektorines jaunimo dalyvavimo demokratiname gyvenime strategijas. Valstybės narės turi laikytis šio esminio požiūrio ir informuoti jaunimą apie tokių konsultacijų išvadas bei kruopščiai įgyvendinti susijusių politiką ir sprendimus. Be to, valstybės narės turėtų dalyvauti kuriant naujas ir gaivinant esamas jaunimo dalyvavimo erdves. Jaunimo rėmimas nuo ankstyvo amžiaus, kad jis galėtų mokytis dalyvavimo ir demokratijos per patirtį ir neformalųjį ugdymą, padeda jaunimui nedelsiant ir ilgam įsitraukti į veiklą. Valstybės narės raginamos remti ir palaikyti darbą su jaunimu ir neformalųjį mokymąsi, taip pat jaunimo ir neformaliojo švietimo sektorių bendradarbiavimą su formaliojo švietimo sektoriumi, kad būtų stiprinamas jaunimo dalyvavimas demokratiname gyvenime. Tai reiškia, kad reikia ne tik įtraukti neformalųjį švietimą ir mokymąsi į formaliojo švietimo aplinką, bet ir siekti sukurti suderintą sistemą, kuria būtų stiprinamas skirtingų sektorių, siekiančių bendro tikslo,

²⁹ Trečiojo Europos darbo su jaunimu konvencijos baigiamoji deklaracija „Ateities kelrodžiai, 2020 m.“ Žr.: <https://bit.ly/36hkZHE>.

³⁰ Žr. Ministrų komiteto rekomendaciją CM/Rec(2017)4 valstybės narėms dėl darbo su jaunimu: <https://bit.ly/3a94bn7>.

³¹ Anne Crowley ir Dan Moxon, New and innovative forms of youth participation in decision-making processes (Naujos ir novatoriškos jaunimo dalyvavimo sprendimų priėmimo procesuose formos), Europos Taryba, 2017 m. Žr.: <https://bit.ly/3t0o0UX>

³² James Sloam, Diversity and voice: The political participation of young people in the European Union (Įvairovė ir balsas: jaunų žmonių politinis dalyvavimas Europos Sąjungoje), The British Journal of Politics and International Relations, 2016. Žr.: <https://bit.ly/3t15a1u>

bendradarbiavimas ir bendras darbas.³³ Taip ugdomas aktyvus pilietiškumas, dalyvavimas ir socialinė įtrauktis, kartu užtikrinant, kad visi jaunuoliai, ypač tie, kuriems gresia pavojus ir kurie atsiduria visuomenės užribyje, turėtų prieigą prie skaitmeninio ir žiniasklaidos raštingumo bei demokratinio švietimo. Be to, ne mažiau svarbu užtikrinti, kad valstybės pareigūnai, vykdančys jaunimo politiką visais valdymo lygmenimis, turėtų reikiamą kompetenciją ir išteklius, kad galėtų konstruktyviai ir palankiai bendrauti su jaunimu.

Kaip nurodoma Europos Tarybos Chartijoje dėl švietimo demokratinio pilietiškumo ir žmogaus teisių ugdymo³⁴, svarbu ne tik suteikti besimokantiesiems žinių, supratimo ir įgūdžių, bet ir pasirengimo imtis veiksmų ginant ir skatinant žmogaus teises, demokratiją ir teisinę valstybę. Šis požiūris taip pat apima praktinį viešųjų svarstymų platformų kūrimą kartu su jaunimu, taip pat visų lygių procesus, kurie būtų įtraukūs ir prieinami visiems jauniems žmonėms ir suteiktų atitinkamas galimybes prasmingai dalyvauti jaunimui įvairiuose sektoriuose. Jaunimas nėra vienalytė grupė: jo interesai, gabumai ir poreikiai labai įvairūs, todėl jis neabejotinai turi teisę dalyvauti visuose sektoriuose, kurie jam atrodo svarbūs.

Valstybėse narėse sparčiai plėtojant skaitmenines darbotvarkes ir e. valdžią, labai svarbu išsaugoti pagrindinius jaunimo dalyvavimo principus ir vertę, kurie yra neatsiejama tokių pokyčių dalis. Jaunimas yra tas, kuriam šiandien kuriama politika turės didžiausią poveikį, todėl jis turėtų turėti galimybę dalyvauti priimant bet kokius su jo ateitimi susijusius sprendimus. Todėl valstybės narės raginamos užtikrinti, kad jaunimas, jo nuomonė ir poreikiai nebūtų ignoruojami politikos formavimo procesuose, o į juos būtų atsižvelgiama priimant siūlomus sprendimus. Konkretūs jaunimui palankūs komunikacijos kanalai turėtų išlikti atviri ir jais turėtų būti naudojamosi, juose turėtų būti numatyti apmokyti žmogiškieji ištekliai, parengti darbai su jaunimu.

Galiausiai, ES jaunimo dialogas ir ypač Europos Tarybos jaunimo sektoriuje taikomas bendro valdymo modelis yra labai vertingų ir gana išskirtinių galimybių jaunimui dalyvauti viešuosiuose svarstymuose ir sprendimų priėmimo procesuose pavyzdžiai. Taigi, šioje rekomendacijoje valstybės narės raginamos skatinti ir, jei reikia, įdiegti panašius bendro valdymo modelius į vietas, regionines ir nacionalines politines sistemas.

³³ Trečiojo Europos darbo su jaunimu konvencijos baigiamoji deklaracija "Ateities kelrodžiai, 2020 m." Žr.: <https://bit.ly/36hkZHE>.

³⁴ Demokratinio pilietiškumo ugdymo ir švietimo žmogaus teisių klausimais chartija <https://rm.coe.int/16803034e5>.

Jaunimo galimybių naudotis teisėmis gerinimas

Jaunimo galimybės naudotis teisėmis jau yra gerai išplėtos įvairiuose Europos ir pasaulio lygmens teisiniuose dokumentuose. Tačiau labai svarbu pripažinti, kad vis dar esama kliūčių, trukdančių jaunimui visapusiškai naudotis pilietinėmis ir politinėmis teisėmis, taip pat socialinėmis teisėmis, leidžiančiomis jauniems žmonėms domėtis ir veikti pilietinėje ir politinėje srityse. Socialinės teisės yra viena iš pagrindinių sudedamųjų dalių, leidžiančių jaunimui aktyviai dalyvauti politiniame procese ir visuomenėje apskritai. Taigi, valstybės gerovės sistemos turi būti vertinamos kartu su pilietiniais ir politiniais mažėjančios jaunimo pilietinės erdvės aspektais. Taigi, ribojant jaunimo galimybes, pavyzdžiui, mokytis ir naudotis kitomis socialinėmis ir ekonominėmis galimybėmis, tiesiogiai mažėja jų galimybės naudotis pilietine erdve, taigi ir jų emancipacija bei visavertis pilietiškumas. Jaunimo pažeidžiamumo, susijusio su socialine atskirtimi, nedarbo lygiu, taip pat kintančiais dalyvavimo modeliais tiek neinternetinėse, tiek internetinėse pilietinėse erdvėse, sąveika sukuria tarpusavyje susijusių ir besidubliuojančių diskriminacijos ar nepalankių sąlygų sistemų, grindžiamų lytimi, seksualine orientacija, etnine, kultūrine, religine tapatybe ir t. t., patirtį. Pavyzdžiui, jauna neįgali moteris, kilusi iš mažumos bendruomenės, gali susidurti su nepalyginamai didesnėmis kliūtimis dalyvauti viešuosiuose procesuose, palyginti su jaunu vyru, kilusiu iš daugumos bendruomenės ir turtingos aplinkos. Todėl svarbu pabrėžti, kad nors lyginant įvairias šalis pastebimos sudėtingos situacijos, kuriose atsiduria tam tikroje aplinkoje gyvenantys jaunuoliai, būtina žinoti ne tik jaunų žmonių galimybių panašumus, bet ir skirtumus, kad jiems būtų suteiktos atitinkamos įgalinimo ir visapusiško dalyvavimo viešajame gyvenime priemonės.³⁵ Valstybės narės raginamos užtikrinti, kad būtų įgyvendinamos jaunimo socialinės teisės, taip pat pašalinti bet kokios kliūtys, trukdančias jaunimui naudotis pilietinėmis ir politinėmis teisėmis.

Be to, Rekomendacijoje valstybės narės raginamos ypač atidžiai saugoti ir skatinti jaunimo teises į asociacijų, susirinkimų ir saviraiškos laisvę, teisę gauti informaciją ir teisę į privatumą. Patogi ir lengva prieiga prie kokybiškos informacijos yra raktas į bet kokias teises, ir ypač jaunimui ji turėtų būti užtikrinta. Tuo pat metu jaunimas turi būti apsaugotas nuo dezinformacijos ir manipuliacijų, kurių paplitimas pastaraisiais metais padidėjo, todėl jauniems žmonėms sunkiau susidaryti savo nuomonę remiantis patikima informacija. Naujomis technologijomis grindžiamos kampanijos priemonės sąmoningai skleidžia neteisingą informaciją tiems, kurie jai yra imlūs, ir sustiprina dezinformacijos poveikį. Šie pokyčiai mažina jaunimo gebėjimą ir norą dalyvauti demokratiname gyvenime ir silpnina jų pasitikėjimą demokratinėmis institucijomis. Todėl būtina ugdyti gebėjimus, reikalingus atpažinti neteisingos informacijos sklaidą ir veiksmingai su ja kovoti. Jaunimo galimybė gauti tikslią informaciją ir gebėjimas užduoti svarbius klausimus yra labai svarbūs siekiant skatinti gyvybingą ir atsparią pilietinę erdvę ir sudaryti sąlygas pliuralistinėms demokratijoms klestėti. Valstybės narės yra atsakingos už jaunimo apsaugą nuo dezinformacijos ir manipuliacijų, palaikydamos kokybišką viešąjį dialogą ir remdamos jaunimo pilietinę visuomenę, kad jos skatintų įtraukius naratyvus ir prieinamu bei neutraliu būdu pristatytų politines temas. Jaunimas taip pat kenčia nuo netinkamo jų duomenų naudojimo, ypač skaitmeninėje srityje. Internetas iš esmės pakeitė tai, kaip jauni žmonės gauna informaciją ir bendrauja, kaip jie tvarko asmens duomenis ir dalijasi asmenine informacija su kitais, todėl atsirado ne tik galimybių, bet ir pavojų. Tai atvėrė naujus žmogaus teisių ribojimo būdus, pavyzdžiui, dėl dirbtinio intelekto galimas masinis sekimas internete, taip pat galimas viešųjų bei privačių subjektų piktnaudžiavimas teise į privatumą ir saviraiškos laisvę internete. Pagal Europos Tarybos konvenciją dėl asmens apsaugos, susijusios su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu (ETS Nr. 108), valstybės narės privalo užtikrinti jaunų žmonių teisę į jų asmens duomenų apsaugą.

Laisva saviraiška, žmogaus teisių gynimas, taip pat nuomonių įvairovės išraiška, įskaitant marginalizuotas ir nepopuliarias nuomones visuomenėje, yra demokratijos ir Europos Tarybos vertybių pamato dalis. Saugodamos jaunimo teises, valstybės narės turėtų ne tik leisti jaunimo pilietinei visuomenei rengti taikius susirinkimus, demonstracijas ir kitus viešus susibūrimus, bet ir apsaugoti jaunos žmones nuo smurto ir bandymų juos nutildyti, taip pat užtikrinti, kad vėliau jie nebūtų sulaikomi dėl politinių priežasčių. Be to, valstybės narės turėtų vis daugiau dėmesio skirti jaunimo privatumo apsaugai, ypač atsižvelgiant į dirbtinio intelekto, kurio galimus pavojus pabrėžė Parlamentinė asamblėja, plėtrą.³⁶ Dirbtinis intelektas (DI) kelia svarbius ir neatidėliotinus klausimus, keičia informaciją, kurią mes gauname, ir pasirinkimus, kuriuos priimame, ir mūsų visuomenės veikimo būdus, taip pat veikia vyriausybių ir viešųjų institucijų veiklą bei piliečių sąveiką ir dalyvavimą demokratiname procese. Ypač veido atpažinimo viešosiose erdvėse programos gali kelti pavojų jaunų žmonių teisėms į privatumą, laisvę, demokratiją ir nediskriminavimą.

Valstybės narės raginamos skatinti jaunimo ir jaunimo pilietinės visuomenės pliuralistines ir marginalizuotas nuomones ir pozicijas, nes jos yra gyvybiškai svarbios sveikai demokratijai ir svarbioms viešosioms diskusijoms. Reikalingos teigiamos priemonės, pradedant visuomenės ir kartų įtampos nustatymui ir šalinimui, dialogo bendruomenėse ir tarp jų skatinimui, žiniasklaidos pliuralizmo ir įvairovės skatinimui ir tvirtų teisėmis grindžiamų teisės aktų priėmimui. Be to, valstybės narės, atsižvelgdamos į pagrindines

³⁵ Tomaž Deželan ir Laden Yurttaguler. 2020 m., Shrinking democratic civic space for youth.

³⁶ Dirbtinio intelekto demokratinio valdymo poreikis, Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliucija 2341(2020).

Europos Tarybos vertybes, turėtų apsaugoti jaunimą nuo segregacijos, diskreditacijos, marginalizacijos ar bet kokių atsakomųjų veiksmų dėl jų politinių pasirinkimų ir išreikštų pažiūrų.

Tolesni veiksmai

Norint, kad Rekomendacija būtų veiksminga, būtina numatyti konkrečius tolimesnius veiksmus. Be to, reikia aktyviai komunikuoti ir plačiai skelbti Rekomendaciją, kad ji pasiektų numatytus jaunimo sektoriaus ir kitų sričių dalyvius. Ministrų komitetas rekomenduoja valstybėms narėms išnagrinėti, kaip joms sekasi įgyvendinti priemones praėjus penkeriems metams po rekomendacijos priėmimo. Daugelio suinteresuotųjų šalių seminaras, kuriame būtų apžvelgta pažanga po trejų metų, įskaitant jaunimo, švietimo ir pilietinės visuomenės sektorių atstovus, būtų puiki proga CDEJ ir CCJ įvertinti pažangą ir prireikus suteikti tolesnę paramą ir nurodymus valstybėms narėms. Be to, Europos Komisijos ir Europos Tarybos partnerystės jaunimo reikalų srityje Europos jaunimo tyrėjų grupė (PEYR) ir Europos jaunimo politikos žinių centras (EKCYP) bei naujai numatyta skaitmeninė darbo su jaunimu platforma³⁷, taip pat kitos svarbiausios švietimo ir pilietinės visuomenės sektorių institucijos ir (arba) įstaigos galėtų būti pakviesti spręsti duomenų šioje srityje trūkumo problemą, atliekant savo nuolatinį darbą, ir seminare pristatyti savo išvadas. Jei tokiam seminarui būtų pritarta, jis galėtų būti naudingas Ministrų komiteto atliekamai rekomendacijos įgyvendinimo peržiūrai.

Akivaizdžiai trūksta duomenų apie jaunimą ir jaunimo pilietinę visuomenę, ypač pažeidžiamą visuomenės dalį, kuriai pilietinės erdvės mažėjimo reiškinys daro didelį poveikį. Valstybės narės turėtų inicijuoti vidaus stebėsenos ir vertinimo priemones, kurios leistų atlikti nepriklausomus ir mokslinius tyrimus, įskaitant dalyvaujamuosius, rinkti atitinkamus duomenis ir juos analizuoti, kad būtų galima įvertinti ne tik šio reiškinio poveikį jaunimui ir jaunimo pilietinei visuomenei, bet ir taikomų priemonių veiksmingumą. Valstybės narės turėtų imtis tolesnių veiksmų, kuriais būtų ne tik stiprinama atskaitomybė, bet ir remiamas laipsniškas Rekomendacijoje numatytų priemonių įgyvendinimas pasitelkiant dialogą, mokymąsi, keitimąsi patirtimi ir kitas bendradarbiavimo vystymosi labui formas.

³⁷ Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybės atstovų rezoliucija dėl Europos darbo su jaunimu darbotvarkės iki 2020 m. sukūrimo pagrindų/C 415/01; žr.: <https://bit.ly/2Z7NZ0g>.

ŽODYNĖLIS ³⁸

- **Bendras valdymas**³⁹ - jaunimo dalyvavimo modelis, taikomas, pavyzdžiui, Europos Tarybos jaunimo sektoriuje. Vyriausybių ir jaunimo atstovai kartu sprendžia dėl prioritetų, programų ir biudžeto.
- **Dalyvaujantieji tyrimai**⁴⁰ apjungia mokslinius tyrimus su švietimu ir politiniais veiksmais. Tyrėjai bendradarbiauja su bendruomenės nariais, kad suprastų ir spręstų bendruomenės problemas, suteiktų daugiau galių bendruomenės nariams ir kad moksliniai tyrimai taptų demokratiškais. Dalyvaujamųjų tyrimų metodai apima grupines diskusijas apie asmeninę patirtį, interviu, apklausas ir viešųjų dokumentų analizę. Be to, dalyvaujamuosius tyrimus atliekančios grupės gali laisvai kurti savo metodus.
- **Dalyvavimas politikoje** - tai bet kokia veikla, kuri formuoja, daro įtaką arba yra susijusi su politikos sritimi. Įprastai dalyvavimas politikoje - tai balsavimas, kreipimasis į valstybės pareigūnus, kandidatavimas, pinigų aukojimas politinėms kampanijoms ir (arba) savanoriška veikla politinėse kampanijose, stojimas į organizacijas ir asociacijas. Naujausiu suvokimu, politinio dalyvavimo negalima susiaurinti iki įprastinių formų - dalyvavimo rinkimuose ar referendumuose arba narystės politinėse partijose. Netradicinės formos, kaip, pavyzdžiui, peticijų pasirašymas, demonstracijų ar streikų organizavimas, jau kurį laiką laikomos teisėtomis politinio dalyvavimo formomis, kaip ir parama boikotams ar politinės nuomonės reiškimas dėvint ženklukus, marškinėlius, taip pat lipdukais ar laiškais žiniasklaidai ir internetiniais pranešimais.
- **Dalyvavimo erdvės**⁴¹ skirtingi dalyviai skirtingai apibrėžia, atsižvelgdami į tai, kaip jie suvokia dalyvavimo prasmę. Erdvės, apie kurias kalbama šioje Rekomendacijoje, gali būti tiek fizinės, tiek ir internetinės. Be to, erdvės gali būti „sugalvotos erdvės“, sukurtos jaunų žmonių, siekiant daryti įtaką jiems rūpimais klausimais ir paskatintos iš apačios į viršų principo, ir „kviestinės erdvės“ - kai jauni žmonės kviečiami dalyvauti valdžios institucijos ar įstaigos sukurtoje erdvėje, kurioje kalbama iš anksto apibrėžtomis temomis ir pagal apibrėžtus procesus. Nepriklausomai nuo erdvės pobūdžio, svarbiausia sutelkti dėmesį į dalyvavimo situacijas, turint omenyje, kad dalyvavimo erdvės dalyviai gali atverti ir kitais tikslais, nei numatė sumanytojai. Jaunuoliai, besinaudojantys bet kokiomis dalyvavimo erdvėmis, tai daro siekdami tyrinėti savo patirtį, tačiau jų suvokimas apie erdvę gali formuoti arba stabdyti jų elgesį.
- **Darbas su jaunimu**⁴² - tai plati sąvoka, apimanti įvairią socialinio, kultūrinio, švietimo, aplinkosaugos ir (arba) politinio pobūdžio veiklą, kurią vykdo jauni žmonės grupėse arba individualiai, su jaunimu ir dėl jaunimo. Darbą su jaunimu vykdo apmokami ir savanoriai jaunimo darbuotojai, jis grindžiamas neformaliojo ir savaiminio mokymosi procesais, orientuotais į jaunus žmones ir savanorišką dalyvavimą. Darbas su jaunimu iš esmės yra socialinė praktika, dirbama su jaunais žmonėmis ir visuomene, kurioje jie gyvena, ir sudaromos palankesnės sąlygos jauniems žmonėms aktyviai dalyvauti ir įsitraukti į savo bendruomenės ir sprendimų priėmimą.
 - Nepaisant skirtingų tradicijų ir apibrėžimų, vyrauja bendras suvokimas, kad pagrindinė darbo su jaunimu funkcija - motyvuoti ir padėti jauniems žmonėms rasti ir siekti konstruktyvaus gyvenimo kelio, taip prisidedant prie jų asmeninio ir socialinio vystymosi bei visos visuomenės.
 - Dirbant su jaunimu tai pasiekama suteikiant jauniems žmonėms daugiau galimybių ir įtraukiant juos į aktyvų iniciatyvų ir veiklos, atspindinčios jų poreikius, interesus, idėjas ir patirtį, kūrimą, rengimą, įgyvendinimą ir vertinimą. Per šį neformaliojo ir savaiminio mokymosi procesą jauni žmonės įgyja žinių, įgūdžių, vertybių ir nuostatų, kurių jiems reikia, kad galėtų drąsiai žengti pirmyn.
- **Demokratinė kultūra**⁴³ - šiuo terminu pabrėžiama, kad nors demokratija negali egzistuoti be demokratinėse institucijose ir įstatymuose, tokios institucijos ir įstatymai negali veikti praktiškai, jei jie nėra pagrįsti demokratinėmis vertybėmis, požiūriais ir praktika, kuria vadovaujasi piliečiai ir institucijos. Be kita ko, tai yra įsipareigojimas laikytis teisinės valstybės ir žmogaus teisių, įsipareigojimas viešajai erdvei, įsitikinimas, kad konfliktai turi būti sprendžiami taikiai, įvairovės pripažinimas ir pagarba jai, noras reikšti savo nuomonę ir išklausti kitų nuomonę, įsipareigojimas, kad sprendimus priima dauguma, įsipareigojimas saugoti mažumas ir jų teises bei noras užmegzti dialogą nepaisant kultūrinių skirtumų. Ji taip pat apima rūpinimąsi tvaria kitų žmonių gerove ir aplinka, kurioje gyvename.

³⁸ Konkrečiai nenurodyti terminai apibrėžti Europos Komisijos ir Europos Tarybos partnerystės jaunimo reikalų srityje internetiniame žodynyje. Žr.: <https://bit.ly/2KHwCac>.

³⁹ Siurala, L. (2005): European framework of youth policy, žr.: <https://bit.ly/2L57V0e>.

⁴⁰ Dalyvaujamojo tyrimo straipsnis apie internetinę enciklopediją, <https://bit.ly/3liocgL>.

⁴¹ Parengta pagal Andrea Cornwall, Beneficiary, Consumer, Citizen: Sida Studies 2/2000, Stokholmas, Švedija; Oliver Escobar, The work of participation: local deliberative policy making as mediated by public engagement practitioners, 61-oji Politinių studijų asociacijos konferencija, 2011 m. balandis, Londonas; ir Taylor-Smith, Ella. (2012). DALYVAVIMO ERDVĖS, <https://bit.ly/3EdbSak>.

⁴² Ministrų komiteto rekomendacija CM/Rec(2017)4 valstybėms narėms dėl jaunimo ir aiškinamasis memorandumas, <https://bit.ly/3mYMP0F>.

⁴³ Demokratinės kultūros kompetencijos orientacinė sistema, žodynis <https://bit.ly/3aYRTjo>.

- **E. dalyvavimas**⁴⁴ - tai informacinių ir ryšių technologijų (IKT) naudojimas siekiant remti dalyvavimą ir įsitraukimą į valdžios ir valdymo procesus. Jis gali būti susijęs su administravimu, paslaugų teikimu, sprendimų priėmimu ar politikos formavimu. Tradiciškai dauguma dalyvavimo formų buvo susijusios su tiesioginiu asmeniniu bendravimu su valdžios institucijomis, tačiau šiais laikais technologijos dažnai palengvina šį procesą. Piliečiai ir pilietinės visuomenės organizacijos dabar gali dalyvauti naudodamiesi internetinėmis priemonėmis, todėl populiarėja e. dalyvavimas. Šis dalyvavimo būdas taip pat skatina vyriausybes ir valdžios institucijas didinti skaidrumą, nes pilietinė visuomenė ir aktyvistų grupės gali sutelkti paramą. Naudodamiesi socialinės žiniasklaidos priemonėmis, piliečiai gali dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose, užsiimti lobistine veikla bei pasisakyti už įvairius tikslus.

- **Elektroninė valdžia**⁴⁵ reiškia viską - nuo „internetinių valdžios paslaugų“ iki „elektroninio keitimosi informacija ir paslaugomis su piliečiais, įmonėmis ir kitomis valdžios institucijomis“. Tradiciškai e. valdžia laikoma IKT naudojimu siekiant pagerinti valdžios institucijų veiklos efektyvumą ir teikti valdžios paslaugas internetu. Vėliau e. valdžios sąvoka išsiplėtė ir apėmė IKT naudojimą vyriausybėje įvairiems ryšiams su piliečiais ir įmonėmis palaikyti, taip pat atviriems vyriausybės duomenims ir valdymo inovacijoms įgalinti. Pasitelkusios inovacijas ir e. valdžią, vyriausybės visame pasaulyje gali būti veiksmingesnės, teikti geresnes paslaugas, reaguoti į piliečių reikalavimus dėl skaidrumo ir atskaitomybės, būti įtraukesnės ir taip atkurti piliečių pasitikėjimą savo vyriausybėmis.

- **Įgalinimas**⁴⁶ - tai pagalba jauniems žmonėms padėti sau patiems ir apima galios santykių keitimo procesą. Viena vertus, juo siekiama suteikti atskirtiems žmonėms galimybę imtis iniciatyvos, priimti sprendimus ir įgyti daugiau galių savo gyvenime. Kita vertus, jis verčia socialines, ekonomines ir politines sistemas atsisakyti dalies tos galios, kad atskirtį patiriantys žmonės ir grupės, galėtų dalyvauti derybose dėl sprendimų priėmimo procesų ir taip būti visaverčiais visuomenės veikėjais.

- **Jaunimo dalyvavimas** - Jaunimo dalyvavimas⁴⁷ - tai atskirų jaunų žmonių ir jų grupių teisė, priemonės, erdvė, galimybės ir parama:

- laisvai reikšti savo nuomonę;
- prisidėti prie visuomenės sprendimų, susijusių su jiems aktualiais klausimais, priėmimo ir daryti jiems įtaką;
- ir aktyviai dalyvauti demokratiname ir pilietiniame savo bendruomenių gyvenime.

- **Jaunimo pilietinė visuomenė** šioje rekomendacijoje apibrėžiama kaip pilietinė visuomenė, kuri, visų pirma, telkia jaunus žmones ir sprendžia jaunimo problemas, ir laikoma pakankamai plačia ir įvairia, kad apimtų visus jaunimo pilietinės visuomenės dalyvius - nuo mažiausiai iki labiausiai organizuotų. Jaunimo pilietinė visuomenė apima nepriklausomas ir demokratines jaunimo nevyriausybinės organizacijas, jaunimo organizacijas, tinklus ir neformalias jaunimo grupes ir struktūras, taip pat socialinius judėjimus, (skaitmenines) bendruomenių ir vietos jaunimo iniciatyvas, pelno nesiekiančias jaunimo socialines įmones ir kooperatyvus, tarptautines jaunimo organizacijas, jaunimo profesines sąjungas ir kt.

- **Kokybiškas darbas su jaunimu** šioje rekomendacijoje taip pat suprantamas kaip darbas, grindžiamas kritine pedagogika, skatinantis kritinį jaunimo pilietiškumą ir esantis kovos su mažėjančia jaunimo pilietine visuomene priemone.

- **Pilietinė erdvė** - tai vieta internete ir ne tik, kur žmonės naudojami savo teisėmis į asociacijų, saviraiškos ir taikių susirinkimų laisvę. Joje galima aptarti problemas ir dalyvauti priimant viešuosius sprendimus. Ji sudaro sąlygas demokratijai ir visuomenei klestėti, taip pat yra viena svarbiausių apsaugos priemonių nuo tironijos, priespaudos ir kitų antidemokratiškos tendencijų.

- **Pilietinė visuomenė**⁴⁸ - tai nesankcionuotų kolektyvinių veiksmų, kurių pagrindas – bendri interesai, tikslai ir vertybės, arena. Iš esmės jos institucinės formos skiriasi nuo valstybės, šeimos ir rinkos. Pilietinės visuomenės veikėjai yra nevyriausybinių organizacijų, piliečių gynimo organizacijų, profesinės asociacijos, religinės organizacijos ir profesinės sąjungos, kurios suteikia galimybę išsakyti nuomonę įvairiems visuomenės sektoriams ir praturtina visuomenės dalyvavimą demokratinėse valstybėse. Kartais pilietinės visuomenės veikėjais gali būti laikomi ir mažiau organizuoti veiksmai ir veikla, pavyzdžiui,

⁴⁴ E. dalyvavimas - gerosios praktikos vadovas. Europos Komisija, Europos skaitmeninė darbotvarkė, Žodynėlis, <https://bit.ly/2KGAQRl>.

⁴⁵ JT e. valdžios žinių duomenų bazė, <https://bit.ly/350S61P>.

⁴⁶ Siurala, L. (2005): European framework of youth policy, žr.: <https://bit.ly/2L57V0e>.

⁴⁷ Pleyers, G; Karbach, N. (2014): Analytical paper on Youth Participation-Young people political participation in Europe: What do we mean by participation? ES ir Europos Tarybos jaunimo partnerystė, <https://bit.ly/3pBvJb0>.

⁴⁸ M. Glasius, D. Lewis ir H. Seckinelgin (red.) (2004): Exploring Civil Society: Political and Cultural Contexts. Routledge and LSE Centre for Civil Society; Siurala, L. (2005): Europos jaunimo politikos sistema, <https://bit.ly/2L57V0e>.

judėjimai, bendruomenių grupės, protestai ir demonstracijos. Pilietinė visuomenė paprastai naudojasi įvairiomis erdvėmis, subjektais ir institucinėmis formomis, kurios skiriasi formalumu, savarankiškumu ir galia. Pilietinės visuomenės organizacijos nėra nei valstybės, nei rinkos dalis.⁴⁹

- **Reikšmingas jaunimo dalyvavimas** yra grindžiamas teisėmis, yra skaidrus ir informatyvus, savanoriškas ir saugus jaunimui, nepriklausomai nuo jo kilmės, tapatybės ir požiūrių. Jaunimo dalyvavimas grindžiamas įvairiais argumentais, įskaitant pagarbą jaunimo teisėms, geresnių sprendimų priėmimą, demokratijos stiprinimą ir marginalizuoto jaunimo įgalinimą. Norint skatinti prasmingą jaunimo dalyvavimą, būtina atkreipti dėmesį į galios santykius, realias galimybes daryti įtaką sprendimų priėmimui įvairiuose proceso etapuose, jauniems žmonėms suteiktus vaidmenis procese, siūlyti mokymus ir galimybę ne tik reaguoti į siūlomą darbotvarkę, bet ir patiems ją sudaryti.⁵⁰

- **Stebėsena**⁵¹ - yra sistemiškas duomenų rinkimo įgyvendinant intervenciją procesas, siekiant stebėti pažangą pagal nustatytus tikslus ir uždavinius. Ji teikia vadovybei ir visiems dalyvavimu suinteresuotiesiems subjektams informaciją apie tai, koku mastu pasiekti nustatyti tikslai ir uždaviniai, kad jie galėtų priimti informuotus sprendimus ir imtis taisyklių veiksmų, kai nukrypstama nuo pradinių planų.

- **Svarstymų platformos**⁵² tai būdas prisidėti prie teisėto ir patikimo indėlio į politikos formavimą, todėl jos yra labai svarbi sąsaja tarp mokslinių tyrimų (mokslinių ekspertinių žinių), politikos formuotojų ir visuomenės, o konkrečiai šios rekomendacijos tikslais – jaunimo. Jos yra laiko atžvilgiu ribotos bendradarbiavimo sąlygos, pavyzdžiui, konsultaciniai susitikimai, darbo grupės, forumai, praktiniai seminarai, apskritieji stalai ar kiti formatai, tiek internetiniai, tiek skaitmeniniai, apimantys didelę dalyvių, vertybių ir pasaulėžiūrų įvairovę, siekiant palengvinti bendrą politikos klausimų svarstymą. Jos taip pat galėtų būti vietos, skirtos disciplinoms ir sektoriams sujungti, kuriose akcentuojamos aktyvios diskusijos ir keitimasis argumentais, siekiant iširti alternatyvius problemų formulavimo būdus ir sprendimų galimybes sprendžiant su jaunimu susijusius iššūkius. Svarstymų platformos yra labai aktyvūs procesai, kuriuose įvairūs asmenys keičiasi mokslinėmis ir kitomis žiniomis ir jas integruoja.

- **Tarpsektorinis bendradarbiavimas** pagal šią Rekomendaciją reiškia, kad įvairiais lygmenimis veiksmingai koordinuojami jaunimo ir kitų sektorių veiksmai siekiant visapusiškai įgyvendinti visų jaunų žmonių teises. Tai galėtų reikšti, kad reikia pasiekti visus jaunus žmones, suteikti jiems galimybę pasisakyti ir padėti jiems imtis veiksmų, taip pat suteikti jiems daugybę galimybių naudotis viešosiomis paslaugomis ir dėl to nepalikti nė vieno nuošalyje. Tai, pavyzdžiui, susiję su viešosios ir privačiosios erdvės sritimis, įskaitant formalųjį švietimą, užimtumą ir profesinį mokymą, sveikatos apsaugą, būstą, teisingumą, kultūrą, sportą, technologijų plėtrą, žiniasklaidą ir socialinę gerovę.⁵³

- **Vyriausybės organizuotos nevyriausybines organizacijos (GONGO)**⁵⁴. Šias organizacijas galima išskirti tiek pagal tai, kaip jos buvo įsteigtos (organizuojamos vyriausybės nurodymu), tiek pagal tai, kaip joms vadovaujama (vyriausybės pasirinkimu). Taip pat yra ir potipių SONGO (valstybės organizuotos nevyriausybines organizacijos) ir PONGO (partijų organizuotos nevyriausybines organizacijos).

Rezoliucijoje dėl Jaunimo sektoriaus strategijos iki 2030 m. Ministrų komitetas nusprendė, kad Europos Tarybos jaunimo sektoriaus tikslas turėtų sudaryti sąlygas jaunimui visoje Europoje aktyviai palaikyti, ginti, skatinti ir naudotis pagrindinėmis Europos Tarybos vertybėmis - žmogaus teisėmis, demokratija ir teisine valstybe.

Esminis elementas - stiprinti jaunimo galimybes naudotis teisėmis, kad jaunimas ir visų formų jaunimo pilietinė visuomenė galėtų pasikliauti palankiomis ir saugiomis sąlygomis visapusiškai naudotis visomis žmogaus teisėmis ir laisvėmis, įskaitant konkrečias politikos kryptis, priemones ir išteklius.

⁴⁹ Mary Kaldor, The Idea of Global Civil Society (Pasaulinės pilietinės visuomenės idėja), International Affairs Vol. 79, No. 3 (2003) <https://bit.ly/3qYMNZI>.

⁵⁰ Nigel Thomas (2007) Towards a theory of children's participation, International Journal of Children's Rights 15 (2007) 199-218; Cahill H., Davand B. (2018) Re-conceptualising youth participation: a framework to inform action. Children & Youth Services Review 95, 243-253, <https://bit.ly/34Wl4ys>.

⁵¹ EBPO (2002) Pagrindinių vertinimo ir rezultatų valdymo terminų žodynis, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, <https://bit.ly/38PDtzc>.

⁵² Parengta pagal Engels A (2005) The science-policy interface; ir Garard, J., Koch, L. & Kowarsch, M. Elements of success in multi-stakeholder deliberation platforms. Palgrave Commun 4, 129 (2018), <https://bit.ly/392W0Ja>.

⁵³ Trečiojo Europos darbo su jaunimu konvencijos baigiamoji deklaracija, Ateities kelrodžiai, 2020 m., žr.: <https://bit.ly/38Ksnf2>.

⁵⁴ R. Hasmatha, T. Hildebrandt ir J. Y. J. Hsueh (2019): Conceptualizing government-organized non-governmental organizations, Journal of Civil Society, <https://bit.ly/2Late0e>.

Taip pat būtina išplėsti jaunimo dalyvavimą, kad jaunimas galėtų prasmingai dalyvauti priimant sprendimus, remiantis plačiu socialiniu ir politiniu sutarimu, remiančiu įtrauktį, dalyvaujimąjį valdymą ir atskaitomybę.

Šia rekomendacija siekiama spręsti problemas, su kuriomis susiduria jaunimas ir jaunimo pilietinė visuomenė, siekdami prasmingo ir tikro dalyvavimo viešajame gyvenime, organizacinio tvarumo ir naudojimosi pagrindinėmis žmogaus teisėmis, ir pašalinti visas kliūtis šiems tikslams pasiekti.